23. № 120. ...Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 121 (8029)
МАЙН 24
ЧЕТВЕРГ
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.



МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

...СР-эй ФИНАНСЫН МИНИСТЕРСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

...32 миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр гаргагдаһан, СССР-эй арадай ...ые хүгжөөхэ Гүрэнэй урьһаламжа (1956 оной гаргалга) майн 21-нэй ...э болотор 34 миллиард 305 миллион 323 мянган түхэригтэ тараагдаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заабариин үндэһөөр СССР-эй Фи...ын министерство хаа хаанагүй урьһаламжа захилгые саашадань бо...ха заабари үгөө.

СССР-эй Финансын министр А. ЗВЕРЕВ.

1956 оной майн 22.

Хартаабха, овощиин үндэр ургаса абахын түлөө

...СФСР дотор хартаабха тарижа ...улгые 2 дахин, овощь—2,6 да... ехэ болгохо гэжэ зургаадахи ...анжэлэй түсэб тушаа КПСС-эй ...съездын Директивэнүүд дотор ...тоогдоһон байна. Эдэ культура...дые тарижа ургуулгые эды шэ...н ехэ болгохын тула манай рес...лика дотор шухала бүхы арга ...эсэл бии. Һаяшаг КПСС-эй ЦК, ...СР-эй Министрнүүдэй Совет ...ртаабха болон овощь ехээр та...а ургуулдаг, бэлэдхэдэг болохо ...ай» шухала тогтоол гаргаһан ...аа. Бүхы манай ороной, тэрэ ...ю Бурят-Монголой АССР-эйшье ...ишад тэрэ тогтоолыень тон ...эр һайшаажа угтаһан байха юм. ...б гэбэл, арад зоной эрхим һайн ...э хоолой нэгэниинь болодог, хүн... промышленностьда түүхэй эд ...одог эдэ шухала культурануу... колхозуудта ба совхозуудта та...а ургуулха хэрэгтэхи түбэг бэр...элнүүд энэ тогтоолоор зайсуу...ана, тон ойрын жэлнүүдтэ орон ...оо хартаабха, овощь элбэг дэл...ээр абаха арга боломжо бии бол...оно.

...арти, Правительство хадаа 1956 ...оо эхилэн, **хартаабхын** бэлэдхэ... сэнгые 3 дахин, гүрэндэ худал...ка абалгын сэнгые—1,7 дахин нэ...хэ шухала гэжэ мэдэрһэн байна. ...ощь бэлэдхэхэ ба гүрэндэ худал...а абаха сэн дунда зэргээр 70 ...айтай процентээр нэмээгдээ. Бэ...хэлэйнь, гүрэндэ худалдажа ...лгын сэнгэй нэмээгдэһэнэй ...ар хартаабха, овощь гээшэмнай ...хоз болон колхознигуудта тон ...олзо доход оруулха үнэтэ куль...анууд болохо ха юм. Бэлэдхэлэй ...гүрэндэ худалдажа абалгын сэн... зүбхэн лэ дээшэлүүлээд байха... огородһоо орохо мүнгэн орошо ...од 75—80 тухай процентээр ехэ ...охо байна.

...артаабха, овощь тарижа ургуул... ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ ...а боломжо колхозуудта олгохо ...э хэдэн шухала хэмжээнүүд ...СС-эй ЦК-гэй; СССР-эй Ми...трнүүдэй Соведэй дурсагдагша ...оол дотор хараалагдана.

...ото тосхонуудаарнай промыш...ностиин ехээр хүгжэжэ, хүдөө ...агуудтамнай шэнэ шэнэ колхоз, ...хозууд болон МТС-үүдэй бии ...ожо, малажалай тон ехээр хүг...кэ байһан манай республикын ...э байдалда хүн зоной эдеэ хоо..., малай тэжээлэй үнэтэ ...ьтура болохо хартаабхые, мүн ...щиие ехээр тарижа ургуулдаг ...охо гээшэ Бурят-Монголдомнай ...о шухала удхашанартай болон... Хартаабха, овощь ургуулгын ...үүшүүлэй дүй дүршэл юу ха...лнаб гэхэдэ, манай эндэ эдэ ...ьтуранууд хаанаһаашье дутуу...гөөр ургуулагдажа болохо бай... Энээниие хэдэн жэшээгээр ха...жа болоно.

...үнхэнэй аймагай Хрущевой нэ...жэтэ колхозой огородой бригадын бригадир О. М. Домышевагай ...досотой һайн, новаторска ажа...й ашаар колхоз нёдондо хамта ...рээ 11 га овощь тариһан байжа, ...энэйнгээ гектар бүриһөө дунда ...гээр 174,7 центнер ургаса хуряа... абаа. Тэрэ тоодо га бүриһөө ...,8 центнер капуста, 164 центнер ...рковь, 105 центнер үгэрсэ, 44 ...тнер помидор, 20,5 центнер һон..., 126 центнер свёкло абтаһан ...гаа.

...иигээд огородой ажахыһаа кол...81 мянга 850 түхэригэй, тэрэ ...до теплицэһээ 6 мянга шахуу тү...игэй олзо доход оруулаа. Нэгэ ...тнер овощь ургуулжа абахын ту...а 3,4 ажалта үдэр гаргашалаг...ан байна. 1955 оной үрэ дүн ого...ой ажахын олзотой һалбари бо...о байһыень элеэр харуулаа.

...адна, хартаабха, овощь ургуул...солото мастернууд, жэшээлхэдэ, ...райн аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Л. П. Шурыгина, Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Н. Конева гэхэ мэтэнэр түрүү агротехникэ хэрэглэжэ, хартаабха, овощиин үндэр баян ургаса ургуулдаг байна.

Гэхэтэй хамта, республика дотор бүхы дээрэнь абажа харабал, хартаабха ба овощиин ургаса һүүлэй жэлнүүдтэ тон багаар абтаһан байна. Иимэ байдалай шалтагаание дан холууршье бэдэрһэнэй хэрэггүй, ган гасуур гэхэ гү, газар дэлхэйн «онсо өөрэ илгаа» дээрэшье бэдэрһэнэй хэрэггүй, харин хүтэлбэриин арга метод, стильдэ бэдэрбэл, тэдэ шалтагаануудые бэлээр оложо болоно. Ушарынь хадаа эртэ урда сагһаа хойшо адуу мал үсхэжэ дадашаһан бурят зон мүнөөшье болотор хартаабха, овощь тарижа үшөөл дадаадүй, «амтынь абаагүй» гэхэ гү, эдэ шухала культурануудые тоодоггүй байна. Тиигээд партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд пропагандистска болон эмхидхэлэй хүдэлмэриин аша оньһоор хартаабха, овощиие колхозуудай ба колхознигуудай огородуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхын орондо өөһэдөө эдэ шухала культурануудые хэрэгсээхэгүй, мүн зарим нэгэ рекорднуудаар, үндэр дүнгүүдээр һанаагаа амараад һууха ябадал гарана. Хартаабха, овощь ехээр ургуулжа, колхозуудтаа олзо доход ехээр оруулха аргатай Заиграйн, Тарбагатайн, Мухаршэбэрэй, Бичурын, Иволгын, Кабанскын, Прибайкальска, Байкало-Кударын аймагуудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд энэ ажалда анхаралаа болошогүйгөөр һулаpуулһанайнь уршагаар тэндэхи тон таатай арга боломжонууд хэрэглэгдэнэгүй.

Хартаабха, овощь тарижа ургуулгын өөдэгүй ахир байдалай шалтагаан ганса энээгээр тайлбарилагдана бэшэ. Энээнэй хажуугаар ондоошье тон шухала шалтагаанууд бии. Тэдэнэй зариманиинь иимэ: тон муу агротехникэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые һулаар нэбтэрүүлгэ, нуга газарнуудта хартаабха, овощь багаар таридаг ушар, мүнөө хүрэтэр өөһэдын эрхим һайн үрэһэтэй үшөөл боложо шадаагүй байһан ушар гэхэ мэтэ. Мүн эндэ ажалай эмхидхэл ба түлэбэриин гуримшуулагдаагүй байһан ушар ехэхэн түбэг татана.

Мүнөө жэл ута унжагай хабар боложо байна. Гэбэшье, хартаабха, овощиин рассада һуулгаха саг ерэнхэй. Гэхэтэй хамта, республика дотор хартаабха, овощь тарилга тон хангалтагүйгөөр ябажа байна. Закаменай, Кяхтын, Заиграйн, Яруунын, Баргажанай, Кабанскын, Сэлэнгын, Зэдын аймагуудта майн 20-ной мэдээгээр нэгэшье соото газарта хартаабха таригдаагүй байшоо. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ байхын аргагүй.

Хэрбээ энэ 1956 ондо хартаабхын ба овощиин үндэр баян ургаса ургуулха гээ һаа, түбхын түрүүндэ тарилгаяа тон богони болзорто үнгэргэхэ шухала, юуб гэбэл, унжагайрһан тарилгаһаа һайн ургаса абтадаггүй гэжэ урда жэлнүүдэй дүй дүршэл харуулна. Гадна, тарилгые дүүрэн нормоорнь хэхэ хэрэгтэй. Энээнэй тулада хартаабхын үрэһэнэй дутаха байгаа һаань, олон нюдэтэй, томо хартаабхануудые отолжо байжа һуулгаха, ондоо культурануудаар хартаабхын үрэһэ һэлгэжэ абаха шухала. Хартаабха, овощиин тарилга хэхэдээ нютагай болон минеральна үтэгжүүлгые нэгэ доро, мүн эшынь бултаймсаарнь оруулха гээшэ ехэ удхашанартай байһаниинь мэдээжэ.

Мүнөө хартаабха, овощиин таригдажа байһан тон харюусалгатай үедэ партийна, советскэ органууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд энэ шухала хэрэгые дүүрэн хиналта доро абажа, амжалтатайгаар дүүргүүлхэ уялгатай.



Латвийска ССР. Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ нэгэдэхи кварталда түрүү һуури эзэлһэнэйнь түлөө Рижскэ «Ригас-Аудумс» гэжэ торго нэхэдэг комбинадта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шан үгтэхэ болоо.

Комбинадай коллектив нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые 104,6 процент дүүргэһэн байна.

Технологическа процессые нарижуулан һайжаруулһанай, бүд нэхэдэг шэнэ машинануудаар хангагдаһанайнгаа ашаар тус комбинат үдэр бүри таба мянган метр торго үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо ехээр нөхэжэ гаргана. Эндэ утаһа ээрэдэг шэнэ машинанууд һаяхан тодхогдоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ жэлдэ комбинадта тодхогдоһон утаһа ээрэдэг шэнэ машинанууд харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Колхозуудай полинууд дээрэһээ

Эдэ трактористнууд һайн жэшээ харуулна

Бага-Куналейн МТС-эй харьяата «Коммунизм» колхоздо 13-дахи тракторна бригада һайнаар хүдэлжэ байна. Тракторист И. Черняев газар хахалхадаа нормоёо 150—180 процент дүүргэнэ. Мүн трактористнууд А. Казаков, М. Собенников гэгшэд һайн жэшээ харуулна. Энэ бригадын хэһэн ажалай шанар һайн.

Горючи шэрэгшэ Ш. Ибрагимов һүни үдэргүй хүдэлжэ тракторнуудые горючаар дутаанагүй.

Бичура. **Ц.-Д. Шагжиев.**

Таряанажалай түрүү бригаданууд

Сүхын МТС-эй харьяата Кагановичын, Маленковой нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозууд эртын тарилгые майн 14-дэ дүүргээ һэн. Эдэ колхозуудта хамтадаа 3455 га орооһото культура, тэрэ тоодо 2998 га шэниисэ таригдаа.

Тарилга дээрэ нүхэд Жигмытовай, Банзаракцаевай хүтэлбэрилдэг тракторна бригаданууд шалгараа.

Мүнөө эдэ колхозуудай гэшүүд, механизаторнууд оройн тарилга хэжэ, кукурузын участогуудта наг шэбхэ гаргажа байна. Майн 25 болотор 5000 тонно наг шэбхэ гаргахаар хараалагдана.

В. Бадашкеев.

Таряанай газар уһална

Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхид хабарай тарилга дээрэ һайнаар хүдэлнэ. Морин сеялкэшэд Бимба Эрдынеев, Дондоп Очиров үдэртөө 4—5 га таряа хаяна.

Артелиинхид кукурузын болон бусад культурануудай участогуудые уһалха гэжэ шиидэнхэй. Шииг нойтогүй сагта хаташадаг горхонууд һаяхан ороһон бороогой һүүлээр уһатай болоо. Энэ уһыень полинуудта гаргаха хүдэлмэри эндэ хэгдэнэ. Һүүлэй үедэ 50 га таряалан уһалагдаа. Б. Гармаев, Б. Мункуев гэгшэд газар уһалалгада эдэбхитэйгээр хабаадана.

Ж. Гунчитов, колхозой агроном.

Кудара.

Кукуруза тарилгые удааруулангүйгөөр һайн шанартайгаар үнгэргэе!

Сэлэнгын аймагай Селендумын МТС-эй, Хориин аймагай Үдын МТС-эй харьяата колхозууд кукуруза тарилгые муу бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

Кукурузые квадратно-гнездовой аргаар тариха

Мүнөө Селендумын МТС-эй харьяата колхозууд кукуруза тарилгые һаял эхилхээ байна. Энэ культурые эрхим шанартайгаар богони болзор соо квадратно-гнездовой аргаар тарижа, баян ургаса ургуулха арга боломжо тэндэхи колхозуудта дүүрэн бии. Энэ МТС-эй харьяата колхозууд кукуруза ургуулха таатай һайн газартай. Калининай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудтай хүршэ Боргойн колхозууд үнгэрһэн жэлдэ үндэр баян ургаса ургуулжа, мүнөөшье кукурузын шэмэтэй силосоор малаа эдеэлүүлжэ байна. Боргойн талада кукурузын ургаа хада, Юрөө голдо, Тамчын талада кукуруза заатагүй ургаха ёһотой гэжэ селендумынхид хэлсэдэг. Тэрэншье зүб. Эндэхи эрхэ байдалай адлишуу байһаниинь мэргэжэлтэдшье арсанагүй. Зүгөөр гансал газарай һайнда кукуруза зүн дэгээндээ, өөрөө ургашадаг бэшэ, харин тэрэниие саг соонь һайн үрэһөөр тарижа, эрхимээр харууһалбал үндэр гэгшын эшэ намаануудаараа үргэн талыемнай бүрхөөдэг гэжэ Селендумын МТС-эй мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ мэдэрхэ ёһотой байгаа.

Илангаяа кукуруза тарилгые тоогоогүй, тэрэнэй хойноһоо һайн харууһа хээгүй дээрэһээ тус МТС-эй харьяата колхозууд үнгэрһэн жэлдэ кукурузын үндэр ургаса абажа шадаагүй һэн. Зарим газарта кукурузын ургаһаншье һаа, тэрэниие саг соонь хуряажа абангүйгөөр ухүүлһэн байха юм. Үнгэрһэн жэлэйнгээ алдуу дутуунуудһаа тобшолол хэжэ, энэ жэлдэ кукурузын баян ургасын түлөө МТС-эй харьяата колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эртээнһээ анхаралаа табиха бээ гэжэ һанагдаа һэн. Теэд тиимэ юумэ болоогүй.

Зарим газарта халуун намарһаа эхилжэ кукуруза ургуулгын звенонуудые эмхидхээд, энэ культурые тариха талаар агротехническэ һуралсалые бүхэли үбэлдөө үнгэргэжэ байхадань Селендумын МТС-эй харьяата колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тушаа бодожошье үзөөгүй байһан юм. Һаяхан лэ энэ һарын эхеэр Калининай, Хрущевой, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд кукуруза ургуулгын комплексно звенонуудые бии болгоһон байна. Бодото байдал дээрэнь абаад харабал, эдэ звенонуудай хэжэ байһан юумэниинь гэжэ мүнөөшье харагданагүй.

МТС-эй агроном нүхэр Е. Н. Шубакова кукуруза ургуулгын звенонуудые даагшадтай нэгэ дахин семинар үнгэргөөд лэ, энээгээрээ «эмхидхэлэй» хүдэлмэриие хизаарлаба.

— Кукуруза тариха полинууд дээрэ хэр ехэ наг шэбхэ гаргагдааб? —гэжэ асуухада нүхэр Шубакова иигэжэ харюусана.

— Балай ехэ бираашьегүйбди. Наг шэбхэ гаргаха түсэбөө нэгэшье колхоз дүүргээгүй. Звенонууд һая эмхидхэгдээ,—гэжэ харюусана.

Мүн кукуруза тариха участогуудые уһалха талаар өөдтэй юумэ хэгдэнэгүй. Үнгэрхэдөө тус МТС-эй харьяата колхозууд кукуруза тарилгые ехэнхидэнь үргэн рядтайгаар үнгэргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Жэшээнь, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Ванкеев) энэ жэлдэ 500 гектар газарта кукуруза тариха түсэбтэй аад, тэрэнэйнгээ оройдоол 150 гектарынь квадратно-гнездовой аргаар тариха гэжэ хараална. Мүн Калининай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыдыпов) 400 гектарта кукуруза тариха байгаад, тэрэнэйнгээ 300 гектарынь үргэн рядтайгаар тариха гэжэ түсэблэнэ.

МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд кукурузые имагтал квадратно-гнездовой аргаар тариха тушаа ямаршье хэмжээ абанагүй. Илангаяа МТС-эй главна агроном нүхэр Шубакова иимэ байдалтай эбсэшоод байна.

Мүн Тамчын сомоной Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз кукурузынгаа талмайн ехэнхи хубииень үргэн рядтайгаар тариха гэжэ байна.

Селендумын МТС-эй харьяата колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мүн тэндэхи мэргэжэлтэд кукурузын тарилгые квадратно-гнездовой аргаар үнгэргэхэ хэрэгые тооногүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Элдэб шалтагаануудые урдаа бараад (машина зэмсэг үсөөнтэйбди, хүдэлмэришэдэй хүсөөр дутадаг байнабди гэхэ мэтэ) МТС болон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала культурые саг болзор соонь, һайн шанартайгаар, квадратно-гнездовой аргаар тарихын орондо, миин лэ хооһон хөөрэлдөөнүүдээр хизаарлажа сагаа барана.

Кукуруза тухай үрэгүй хооһон хөөрэлдөөнүүд болоһоор үнинэй. Зүгөөр бодото байдалынь хараад үзэхэдэ, кукуруза тарилгые МТС-эй харьяата колхозууд ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр эхилжэ байна. Энээндэ МТС-эй директор нүхэр Завершнев, главна агроном нүхэр Шубакова сэхэ зэмэтэй.

Энэ МТС-эй зонодохи партиин айкомой инструкторска группа кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй хангалтагүйгөөр ябажа байһыень мэдэжэ байгаад ямаршье хэмжээ абанагүй. Илангаяа колхознигууд болон механизаторнуудай дунда кукурузын удхашанар тухай ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулагдаһан байна. МТС болон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдһээ, мүн тэндэхи партийна эхин организацинуудһаа шанга эрилтэ хэгдэнэгүй. Эгээл иимэһээ эндэ кукуруза тарилгые тооногүй, нютагайнгаа эрхэ байдалда зохилдуулан арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэнэгүй.

Дутагдалнуудаа дары усадхажа, кукурузые квадратно-гнездовой аргаар тарихын түлөө Селендумын МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд дары хэмжээ абаха ёһотой.

Ц. Дамбиев.

Саг ошоо, шамдахаар болоо

Хориин аймагай Үдын МТС-эй харьяата колхозууд нёдондо 1000 шахуу гектарта кукуруза тарижа, зарим колхозууд, жэшээлхэдэ, Кировэй, Калининай нэрэмжэтэ, «Победа», колхозууд муу бэшэ ургаса хуряаһан байна. Гэбэшье, олонхи колхозууд кукурузын муу ургаса абаа һэн. Яахадааб гэхэдэ, нёдондо энэ культурые ехэ талмайда түрүүшынхеэ тарихадаа тэрэниие бэлэдхэл муутайгаар угтажа, шанар муутайгаар, нютагайнгаа эрхэ байдалда тааралдуулангүй тариһан ба зүндаа ургасыень харууһалаагүй байшоо. Тиигэбэшье, эндэхи колхозууд хуряажа абаһан кукурузын ногоон эшэ набшаһаар ехэ силос даража, намарһаа хабар болотор үнеэдтээ эдюулһэнэйнгээ ашаар ашаг шэмыень горьтойгоор дээшэлүүлһэн байна. Эндэхи колхозууд мүнөө жэлэй 7 һара соо нёдондоной энэ үеынхиһээ хоёр дахин ехэ һү һаагаа.

Эгээл тиимэһээ кукурузын силосэй амта шэмэ үзэһэн, кукурузын нютагжажа, үндэр ургаса үгэхэ байһаниие мэдэһэн Үдын МТС-эй харьяата колхозууд мүнөө жэл кукуруза тарилгада һайнаар бэлэдхэжэ, тэрэниие агротехническэ эрхим шанартайгаар үнгэргэхые оролдохо зэргэтэй байгаа. Гэбэшье, кукуруза тарилгада бэлэдхэлыень хаража үзэхэ болоо һаа, үшөөл ехэ дутагдалтай байһаар. Мүнөө жэлдэ эндэхи колхозууд хамтадаа 1530 гектар кукуруза тариха юм. Эндэ кукуруза ургуулха тухай нилээд ехээр хөөрэлдэдэг, уялга абадаг байбашье, тарилга хэхэ болоходо, кукурузын үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэһээ бэшэ, муртэй юумэн хэгдээгүй шахуу байна. Сталинай, Кировэй, Калининай нэрэмжэтэ колхозууд мүнөө хүрэтэр үрэһэ хүрэнгэеэ хүсэд бэлдээгүй. «Победа» колхозһоо бэшэ колхозууд бии байһан үрэһэ хүрэнгэеэ нара һалхинда байлгажа шанаржуулнагүй, хороор угаанагүй. Харин тэдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд «Сельхозснабай» аймагай базада гранозан, гексахлоран үгы гээд, энэ шухала хүдэлмэриие саг соонь үнгэргэхые оролдоногүй.

Мүнөө болотор олонхи колхозуудта кукуруза ургуулгын звенонууд эмхидхэгдээгүй. Тиимэһээ тарилга хэхэ колхознигууд кукурузын агротехникэтэй танилсуулагдаадүй. МТС-тэ үнгэргэгдэһэн семинарта гансал механизаторнууд, агрономууд хабаадалсаад лэ, оройдоо 4 колхозник тэндэ байлсаа. Сталинай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэ нүхэр Будажапов), «Гигант» (түрүүлэгшэнь нүхэр Панченко), Калининай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь нүхэр Санжицыренов) колхозууд нэгэшье колхознигые семинарта эльгээгүй.

Кукурузын участогуудые уһалха, тэндэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри тон муугаар ябуулагдана. Мүнөө МТС-эй харьяата колхозуудай кукурузын газарай оройдоо 140 гаран гектарынь уһалагдаа. «Пламя», «Победа» колхозууд кукурузын нэгэшье гектар газар уһалаагүй. Мүн «Пламя», Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд кукурузын полидо наг шэбхэ гаргаагүй байна.

Калининай нэрэмжэтэ колхоз хамтадаа 350 гектарта кукуруза тариха байһан аад, газарыень уһалха, үтэгжүүлхэ хүдэлмэри муугаар хэнэ. Үрэһэ хүрэнгэеэ тарилгада бэлэдхэнэгүй. Кукуруза ургуулха тусхай звеношье эмхидхээгүй байһаар. Колхозой агроном нүхэр Дашидоржиев кукуруза ургуулхын түлөө үүсхэл оролдолго гаргадаггүй аад, кукуруза ургуулхал байхабди гэжэ хооһоор хөөрэдэг. Тиихэдэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Санжицыренов «кукуруза ургуулха звено эмхидхэхэ аад, хүдэлмэриин хүсэн хүртэнэгүй, газар уһалха, наг шэбхэ зөөхэ арга олдоногүй» гэжэ хэлэнэ. Тиихэдэ Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Будажапов, агрономынь нүхэр Афанасьев) мүн лэ иимэрхүү байдалтай. Энэ колхоз мүнөө жэлдэ 330 гектарта кукуруза тарижа, гектар бүриһөөнь 150 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха уялгатай аад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдолго хүсэ гарганагүй.

Мүнөө жэлдэ Үдын МТС-эй харьяата колхозууд кукуруза тарижа ургуулха дүй дүршэлтэйшье. МТС нёдондо кукуруза тариха нэгэ сеялкэтэй һаа, мүнөө жэлдэ үшөө 5 сеялкэ абаа. Тиимэһээ кукурузын тарилгада бэлэдхэлэй дутуу дундануудые дары түргэн усадхахын тула МТС-эй дирекци (директорынь нүхэр Далбаев, главна агрономынь нүхэр Мышинский) зохихо хэмжээ абажа, колхозуудай правленинүүдтэ шанга эрилтэ хэхэ ёһотой.

Ц. Дандаров,
манай корреспондент.

ЗАЛУУ ҺААЛИШАД





Энэ зураг дээрэ хоёр залуу һаалишан харуулагдана: түрүүшынхинь — Кяхтын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Бурдэнгэй фермын һаалишан Дугар Самданова, хоёрдохинь — Хэжэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Дулма Бадмажапова гээшэ. Дугар Самданова ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 7 һара соо даажа байһан үнеэн бүриһөө 703 литр һү һаагаа. Тиихэдэ Дулма Бадмажапова ажахын жэлэй эхилһэнһээ хойшо нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 550-аад литр һү һаагаад байна.

Жэлэй эсэс болотор эдэ хоёр залуу һаалишадай бүри ехэ һү һааха байһандань найдагдана.

Д. Болхоевой ба З. Веснинагай фото.

Үнеэн бүриһөө пүүд һү һаахын түлөө

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съездын Директивэнүүд манай орондо һү, мяха, нооһо бүри ехээр абадаг болохо зорилго табина. Энээнииe бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ бидэ һаалишад эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотойбди.

Би һаалишан болоһоор 20-ёод жэл болобоб. Энэ үе соогоо ниилээдгүй ехэ һү, тоһо гүрэндэ, колхоздо тушаагааб. Иигэжэ һанахадаа минии урма зориг улам бадарна, ажалаймнай эршэ шангадана. Симментальска үүлтэрэй 9 үнеэд мүнөө намда даалгагданхай. Эдэ үнеэдни бултадаа тугалланхай.

Племенной үнеэн бүхэнһөө сүүдхэдээ пүүдһээ бага бэшэ һү һааха гэһэн республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй уряае би үнэн зүрхэнһөө һайшаагаа һэм. Яахадааб гэхэдэ, симментальска үүлтэрэй үнеэд һү ехэтэй бшуу. Иимэ үүлтэрэй үнеэтэй байгаад һү багаар һааха болоо һаа эшхэбтэр байнал даа.

Би үнгэрһэн долоон һара соо үнеэн бүхэнһөө 1360 литр һү һаагааб. Тиихэдэ нёдондо жэлдэ энэ хугасаа соо 1100 гаран литр һү һааһан байнаб. Урзанда бүри бага һү һаагаа һэм. Энээн дээрэһээ харахада жэл ерэхэ бүри улам ехэ һү һаажа байнаб.

Һү ехээр һаахын тула үнеэе һайса эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Илангаяа кукурузаар дарагдаһан силос элбэгээр үгэхэдэ һайн. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай колхоз түрүүшынхеэ кукуруза ехээр ургуулһан юм. Энээнэй ашаар үнеэднай түхэреэн жэл соо шэмэтэ тэжээл эдижэ гарахань.

Үбһэ, силос эдеэл һаа үнеэнһээ һүн ехээр һаагдаха гэжэ зарим һаалишад бододог. Энэ буруу. Яахадааб гэхэдэ, мал һайнаар эдеэлүүлхэһээ гадна, тэрэнииe зүбөөр һааха хэрэгтэй. Үнеэдые нэгэ хэмдэ, дэлэнгүүдынь бүлеэн уһаар аршажа һаахада һайн. Гадна, үнеэдтэ уринаар хандаха хэрэгтэй. Мүн тэрэшэлэн үнеэдые нэгэ хэмдэнь эдеэлүүлхэ, уһалха, газаагуур ябуулха ёһотой. Хэрбээ зоотехническэ эдэ заабаринуудые дүүргээд байгаа һаамнай, үнеэд заатагүй ехэ һү үгэхэ байна.

Зоотехник нүхэр Борисовай зохёоһон ажалай дүримые манай фермын һаалишад наринаар сахидаг. Малнай нэгэ сагта эдеэлүүлэгдэдэг, уһалагдадаг, һаагдадаг, бэлшээридэ гаргагдадаг ба амаруулагдадаг юм. Хэн нэгэ һаалишанай энэ дүримые хазагайруулаа һаань шүүмжэлдэг байнабди.

Май һара соо үнеэднай һү ехэтэй болоо. Энээнһээ хойшо бүришье ехэ һүтэй болохо. Би апрелиин 20-һоо эхилжэ һаагдадаг үнеэн бүриһөө 16—17 литр һү һаажа байнаб. Зарим үнеэдһээмни сүүдхэдээ 20—22 литр хүрэтэр һүн гарана. Ажахын энэ жэлэй дүүрэтэр хододоо пүүд һү үнеэн бүхэнһөө үдэртөө һааха арга боломжо намда бии гээшэ.

Долгоржап Нимаева,
Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой племенной фермын һаалишан.

Түрүү һаалишадай амжалта юу харуулнаб?

Энэ жэлдэ Яруунада ехэ ута хабар болоо. Бүхэли апрель соо хабарай хара һалхин, хүйтэн, бүрхэг үдэрнүүд таһалдаагүй.

— Хагсуухан хабар болоо даа,— гэжэ малшад хөөрэлдэнэ. — Тэрэ мүртөө тэжээл муутайбди.

Зүгөөр сагай уларилай хэды муушье, үбһэ тэжээл хомортойшье һаа, Яруунын колхозуудай болон мяхаһүнэй совхозой малшад урма зориго хухарангүй, улам эршэтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр хадаа зургаадахи табанжэлэй түсэбые һү һаалгаар—1957 ондо, мяха ба нооһо абалгаар—1958 ондо дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялга абанхай.

Аймаг дотор дунда зэргээр абаад үзэхэдэ, ажахын жэлэй үнгэрэгшэ 7 һарын туршада һаамхай үнеэн бүриһөө нёдондоной энэ үетэй сасуулбал 105,8 литр ехэ һүн һаагдаа. Май һарын түрүүшын хахадта һү һаалга бүришье дээшэлжэ, ажахын жэлэй эхиһһээ хойшо Сосновско МТС-эй харьяата колхозуудта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 430 литр, Эгэтын МТС-эй харьяата колхозуудта—402 литр һүн һаагдаа. Сосновско МТС-эй харьяата колхозууд һүүлэй үедэ эгэтынхидтээ орходоо бүришье ехэ һү һааба. Майн 10-һаа 15 болотор Эгэтын МТС-эй харьяата колхозуудта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 10,9 литр һүнэй һаагдахада Сосновско МТС-тэ—12,9 литр һаагдаа.

Һү һаалгаар мүрысөөндэ «Путь социализма» колхоз түрүүлжэ ябана. Эндэ һаамхай үнеэн бүриһөө 7 һара соо 576,7 литр һүн һаагдаа. Харин нёдондо энэ үедэ үнеэн бүриһөө 262 литр һүн һаагдаһан юм. Тиигэжэ һү һаалга энэ колхоздо хоёр дахин дээшэлүүлэгдэһэн байна. Түрүү колхоз партиин айкомой ба аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг энэ жэлдэ алдангүй барижа байна.

Малдаа тэжээлэй база байгуулһанай, үбэлжэлгын үедэ һаамхай үнеэдээ типовой байрада уяад байлгадаг болоһоной, тугалнуудаа эхэһээнь һалгаад түлжүүлһэнэй, һаалишадай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар «Путь социализма» колхоз иимэ амжалта туйлаһан байна бшуу. Нёдондо энэ артельдэ гансахан лэ Ханда Бальжинимаева хаража байһан үнеэн бүриһөө 7 һара соо 401 литр һү һааһан юм. Харин мүнөө жэлдэ эндэхи арба һайса гаран һаалишад 450 литрһээ дээшэ һү һаагаа. Намсылма Бадмаева—727 литр, Долгор Гунгарова—632, Балданова Янжима ба Дарижапова Хандажап — 614, Бальжинимаева Ханда—600 литр һү үнеэн бүриһөө һаагаа: 400—500 литртэ хүргэгшэд бүришье олон. Һайнаар харууһалаад, эдеэлүүлээд байхада нютагай үүлтэрэй жиир үнеэн жэл соогоо 1200—1500 литр һү лаб үгэхэ гэжэ энэ жэшээ элишэлнэ бшуу. Гансахан Улхасаадашье бэшэ, мүн Үльдиргыншье, Эгэтыншье, Исингэ болон Тэлэмбыншье колхозуудай һаалишадай ажал хэрэгынь энэ ушарые гэршэлнэ. Үнеэн бүхэнһөө 450 литр ба дээшэшье һү һааһан һаалишад аймагай бүхы 11 колхозуудта ба совхоздо бии юм. Ворошиловай, Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд үнеэн бүриһөө 523—509 литр һү һааһан байна.

— Нёдондо кукурузын баян ургаса хуряаһан байгаа һаа, бүришье ехээр һү һааха байгаабди, — гэжэ үнеэн бүхэнһөө 744 литр һү һааһан Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Валентина Лисичникова хөөрэнэ.—Миил 600 центнер кукурузын силос дараа һэмди. Тиигэбэшье, тэрэнээ үнеэдтээ эдюулхэдэмнай, хараа байса һүеэ нэмээгээ һэн.

Энэ һаалишан тон зүб хэлэнэ гээшэ. Бусадшье колхозуудай малшад силостэ, мүн ногоон тэжээл болгон эдюулхын тулада кукуруза ехээр тария гэлсэдэг болонхой.

Социалистическэ мүрысөөндэ Маленковой нэрэмжэтэ колхоз дүрбэдэхи һуури эзэлэнхэй. Эндэ аймаг соогоо суута һаалишад Долгор Базарова ба Цымжит Намжилова гэгшэд сугтаа нэгэ гүүртэдэ ажалладаг юм. Эдэ түрүү һаалишад үнеэн бүриһөө 2000 гаран литр һү һааха уялгатай байгаа. Зургаа һара соо Долгор Базарова хододоо түрүүлжэ, аймаг дотороо нэгэдэхи һуурида ябадаг аад, мүнөө Цымжит Намжиловадаа ахигдаад байна. Намжилова 878 литр, Д. Базарова 871 литр һү үнеэнһээ һаагаа. Жэлэй дүүрэтэр үшөөл 5 һара шахуу үлөө. Түрүүшүүлэй хэнэйнь илахые саг харуулна бэзэ.

Хабарай хагсуу үедэ нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ иимэ ехэ һү һаажа байгаа хадаа зунай баян дэлгэр сагта һү һаалгые хоёр—гурба дахин дээшэлүүлхэ арга боломжо эндэхи колхозуудта биил гээшэ. Урда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо горьтойхон амжалта туйлагдабашье, хаа хаанагүй һү һаалгые эрид дээшэлүүлхэ ба тэрэнэй үнэ сэнгыень доошолуулха бүхы арга хэрэглэгдэнэгүй. Энэ талаар горьтойхон дутагдал гэхэдэ, олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд һү ехээр һаахын түлөө бүхы хүсэеэ гаргаад лэ, литр, центнер һүн колхоздо юутэ болоноб гэжэ һонирходоггүй зантай байна. Жэшээнь, «Коммунизм», Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ артельнүүдэй олохон гүүртэнүүд дээрэ тоо бүридхэл муугаар табигданхай, ямар үнеэн хэды литр ба ямар тоһолигтой һү үгэнэб гэжэ учётчигуудшье фермэнүүдые даагшанаршье, һаалишадшье мэдэхэгүй байна.

Республикын колхозууд үнеэдые үдэртөө хоёр һаадаг боложо байна. Зүгөөр, Яруунын зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ба зоотехнигүүд «Хоёр һаахадамнай, һүниинь хорошоходоо болохо» гэһэн гээгдэнги һанал баримталһаар.

Сэхынь хэлэхэдэ, ажалай түрүү аргануудые малажалда нэбтэрүүлгын талаар хүдэлмэри үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээ болгон «Коммунизм» колхозые абаад үзэе. «Харгааһатын» гүүртын һаалишан Чимит-Ханда Батуевагай һаамхай үнеэн бүриһөө 854 литр һү һаагаад байхадань, зэргэлжэ шахуу байһан нүгөө гүүртэдэнь 250 литршье һү һаагаагүй һаалишад байха юм. Артелиин правлени ба парторганизаци түрүүшүүлэй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлэн, бүхы малшадай арга шадабари болгохын түлөө мүртэй юумэ хэнэгүй. Ганса эндэ бэшэ, харин бусадшье колхозуудта иимэ ушарнууд үзэгдэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлһээ эхилээд, аймагай бүхы колхозуудта һара бүри «Малшадай үдэр» үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэнь тон һайшаалтай. Гэбэшье, «Малшадай үдэртэ» нэгэ колхозһоо нүгөөдэдэ айлшалан ошожо, дүй дүршэлөө халан абалсалгын эмхидхэгдэдэггүйнь гэмшэмээр. Мүн һаалишадай, мал адуулагшадай болон тугалшадай зүблөө, семинар, түрүү колхозуудта ба фермэнүүдтэ экскурси эмхидхээ һаа ехэхэн туһатай байха һэн.

Мүн колхоз бүхэндэ үүлтэртэ болон һайжаруулагдаһан нютагай үүлтэрэй үнеэдые амяарнь таһалан, тусхай гүүртэнүүдые эмхидхэхээр сат болоо бшуу. Харин мүнөө үедэ тиимэ гүүртэ нэгэшье колхоздо байхагүй, ямаршье үнеэн бүхэнһөө гараһан ашаг шэмыень нэгэн адляар хэмжэдэг заншалтай. Энэ тон буруу гэжэ һанагдана. МТС-үүд болон колхозуудай зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгые гуримшуулха уялгатай бшуу.

Яруунын мяха-һүнэй совхоз хадаа олон һалбаритай томо ажахы юм. Колхозуудта орходоо эндэ үнеэдынь һайн үүлтэртэй, дулаан байраар ба хоол тэжээлээр яһала хангагданхай. Тиимэһээ совхоз аймаг дотороо жэшээтэ ажахы байха зэргэтэй. Тиибэшье, тус совхоз колхозуудһаа холо урагшаа ошоогүй юм. «Путь социализма» колхозой һаамхай үнеэнһээ 576 литр һү һаажа байхадань, харин совхоз 556 литр һаагаа. Энэ хадаа түбхын түрүүндэ совхозой фермэнүүд дээрэ үнеэдэй эдеэлүүлгэ ба харууһалгын бирагүйгөөр табигдаһанһаа, болоно бшуу. Мүн һаалишадай дунда социалистическэ мүрысөөн ёһо тэдыгээр эмхидхэгдэнхэй, арба-арбан хоногтоо, һара бүри мүрысөөнэй дүн гаргагдадаггүй.

Эдэ дутагдалнуудые ойрын сагта усадхажа, ажахынгаа бүхы арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглээ һаа, Яруунын колхозууд ба совхоз байгша ондо һү һааха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэжэ, гүрэндөө олон зуутаад мянган литр һү үлүүлэн тушааха гүйсэд аргатай. Тиихын тулада ногоон тэжээл болгон кукуруза ба овёс ехээр тариха, бэлшээриингээ газарые уһалха, бүхы малаа зунай бэлшээридэ эмхитэйгээр гаргаха хэрэгтэй. Баян ургаса үгэхэ тала дайдашье, малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, һүн далай билтаруулха дүй дүршэлтэй һаалишадшье Ульдиргэһөө эхилээд, Тэлэмбэ хүрэтэр хаа хаанагүй бии лэ. Эдэ арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэхэ шухала.

Б. Дондоков.

СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерстводэ

Швециһээ СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Р. Сульман, Даниин Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол А. Мёрк, Норвегиин Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Э. Бродланд майн 22-то СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотовтой уулзажа, 1957 оной түрүүшын хахад соо Швеци, Дани болон Норвеги ошохыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганиние, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевые уриһан уряал өөһэдынгөө Правительствонуудай нэрэһээ дамжуулан үгэбэ.

Энэ уряалайнь түлөө В. М. Молотов баясхалан хүргөөд, эдэ уряалнууд тухай Н. А. Булганинда, Н. С. Хрущевто дуулгахаб гэжэ мэдүүлбэ.

Уранзураашадай тоосоото һунгалтын суглаан

Бурят-Монголой советскэ уранзураашадай Союзда тоосоото һунгалтын суглаан үнгэргэгдэбэ. «1953—55 онуудай туршада уранзураашадай Союзай хэһэн ажал ба саашанхи зорилгонууд» гэһэн асуудалаар ССХ-гэй правлениин түрүүлэгшэ Г. Е. Павлов элидхэл хээ. Нүхэр Павлов элидхэл соогоо уранзураашадай зохёохы ажал тухай хэлэхэ зуураа, тэдэнэй хүдэлмэриин дутуу дундануудые тэмдэглээ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд ССХ-гэй правлениин хүдэлмэридэ байгаа дутуу дунданuудые шүүмжэлһэн, БМАССР-эй Культурын министерствын зүгһөө уранзураашадта бага анхарал хандуулагдана гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Суглаан БМАССР-эй ССХ-гэй правлениие шэнээр һунгаа. Правлениин гэшүүдээр БМАССР-эй арадай уранзурааша Г. Е. Павлов, БМАССР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагшад Р. С. Мэрдыгеев, А. А. Окладников, М. Е. Шестакова, мүн уранзурааша В. Я. Гончар гэгшэд һунгагдаа.

Удаань советскэ уранзураашадай Бүхэсоюзна түрүүшын съездэдэ делегадаар Георгий Ефимович Павлов һунгагдаа.

Ф. Балдаев.

КПСС-эй XX съездын материалнуудые шудалагшадта туһаламжа

СОЦИАЛИЗМДА ЭЛДЭБ ОРОНУУДАЙ ШЭЛЖЭН ОРОХО ФОРМОНУУД ТУХАЙ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд болбол мүнөөнэй үеын гол шухала асуудалнуудтай хамта социализмда элдэб оронуудай шэлжэн орохо формонууд тухай асуудалые шэнээр табижа, тайлбарилһан байна.

Бүхэдэлхэйн оршон байдалда үндэһэн ехэ хубилалтануудай болоод байһан мүнөө үедэ социализмда шэлжэн оролго хадаа олон арадуудта тон шухала зорилго болоод байна. Тиимэһээ общественные социалистическэ ёһоор шэнэдхэн байгуулха элдэб олон зам тухай һургаал заабари гансахан лэ теоретическэ бэшэ, мүн угаа ехэ практическа удхашанартай юм.

Капиталистическэ обществын хүгжэлтын хуули ёһонуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзөөд байхадаа, бүхы дэлхэй дээрэ капитализмын һалан хосоролго, социализмын илан мандалга зайлашагүй юм гэжэ марксизмын үндэһэ һуури табигшадай баримталан зааһаниинь мэдээжэ. Тэдэнэр хадаа капиталистическэ обществые социалистическэ болгон шэнэдхэн хубилгаха тухай революционно зам тодорхойлон зааһан, социалистическэ революци болон пролетариадай диктатура тухай түгэс һургаал байгуулһан юм.

Энэ һургаалые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ зуураа, түүхэтэ шэнэ үедэ, империализмын үедэ капитализмһаа социализмда шэлжэн орохо формонууд орон бүхэндэ ондо ондоо байжа болохо, байха ёһотойшье гэжэ В. И. Ленин зааһан байна. Бүри 1916 ондо тэрэ иигэжэ бэшээ һэн: «Бүхы нацанuудай социализмда орохонь зайлашагүй, теэд тэдэнэр бултадаа аб адляар орохогүй, наца бүхэн демократиин али нэгэн формодо, пролетариадай диктатурын али нэгэн түхэл янзада, ниитын ажабайдалай элдэб талануудые социалистическээр шэнэдхэн байгуулгын али нэгэн темпэдэ өөрэ янзын шэнижэ оруулха байна. (Зохёолнууд, том 23, нюур 58).

Ленинэй уридшалан зааһан энэ сэсэн заабариин зүб байһаниие түүхэтэ дүй дүршэл бүрин хүсэдөөр баталан харуулаа. СССР дотор социализм илаа; Европа болон Азиин олон оронууд социализмын замаар дабхижа ябана. Социалистическэ гүрэнүүдэй системэ бии болоод, амжалтатайгаар хүгжэжэ байна.

Эдэ оронуудай социализмда шэлжэн ороһон түхэл маягууд ондо ондоо байгаа. Социалистическээр шэнэдхэн байгуулха хэрэгэй али нэгэ талада орон бүхэн өөрэ янзын шэнжэ оруулаа, мүнөө оруулжашье байна. Элдэб оронуудай түүхэтэ болон социально-экономическа хүгжэлтын онсо илгаануудһаа, мүн национальна болон уласхоорондын оршон байдалда тохёолдоһон элдэб ушаралнуудай харилсаануудһаа боложо социализмда шэлжэн оролгын эдэ онсо өөрэ янзанууд гарадаг байна.

Урдань, дэлхэйн хоёрдохи дайнда СССР-эй илалта туйлахаһаа урда тээ, общественные революционно ёһоор шэнэдхэн байгуулгын гансахан формо—Россиин хүгжэлтын хуули ёһонуудые болон онсо илгаануудые шэнжэлһэнэй үндэһөөр В. И. Ленинэй нээһэн—Соведүүд түүхэдэ мэдээжэ байһан юм. Энэ болбол СССР дотор социализм болон коммунизм байгуулха пролетариадай диктатурын шалгагдаһан формо болоно.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр общественные социалистическээр шэнэдхэн байгуулгын шэнэ формо арадай демократиин түхэлтэйгөөр бии болоо. Арадай демократиин формо Европа болон Азиин олон оронуудта батажан бэхижээ.

Онсо илгаатай түүхэтэ эрхэ байдалда бии болоһон пролетариадай диктатурын энэ шэнэ формо хадаа таарамжатай һайн байһанаа хүсэдөөр харуулаа. Фашистска богоолщолгоһоо сүлөөлэгдэһэн, арадай демократиин оронуудай ажалшад коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинуудай хүтэлбэреэр ябажа, мүнөө өөһэдынгөө оронуудта социализм амжалтатайгаар байгуулжа байна.

Арадай демократиин оронуудта социализм байгуулгын формонууд, социалистическээр шэнэдхэн байгуулгын арга методүүд хадаа СССР дотор социализм байгуулгын формо болон арга методүүдые юрэнхы дээрэнь дабтажа һажааһан ябадал бэшэ юм. Энэншье ойлгосотой, юундэб гэхэдэ Советскэ Союзай социализм тээшэ ошоһон зам хадаа али бүхы ушарта бусад оронуудта заатагүй хэрэглэгдэхэ гэһэн удхатай бэшэ юм. Социалистическээр шэнэдхэн байгуулгада орон бүхэн өөрыкгөө онсо өөрэ шэнжэнүүдые оруулдаг байна.

Россиин хүдэлмэришэд болон таряашад түүхэдэ анха түрүүн империализмын фронтые дэлбэ сохижо, Советскэ засагые тогтоогоод, дайлан абаһан эрхэ сүлөөгөө аршалан хамгаалаад, социализм байгуулжа эхилээ бэлэй. Тиихэдэ Советскэ Росси хадаа ори гансаараа байһан юм. Гадаа талаһаа, бусад гүрэнүүдһээ тэрэ ямаршье туһаламжа, ямаршье урьһаламжа абадаггүй һэн. Харин тиихэдэ, маша ехэ экономическа болон сэрэгэй хүсэтэй байһан капиталистическэ дэлхэй Советскэ республикын алхам бүхэниие гэтэн хаража, ямаршье үедэ тэрээндэ эсэргүүгээр дахин дайлажа орохоор бэлэн байдаг һэн. Энэ түүхэтэ оршон байдал хадаа социализмда шэлжэн орохо манай, советскэ замые тодорхойлһон байна.

Тиихэдэ тад ондоо болошонхой мүнөөнэй түүхэтэ оршон байдалда арадай демократиин оронууд социалистическэ байгуулалтаяа эхилээд, тэрэнээ бэелүүлжэ байна. Тэдэнэр хадаа түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо Советскэ Союзай баян дүй дүршэлдэ, ахадүүгэй туһаламжада, социалистическэ лагериин бүхы оронуудай харилсан туһалалсалгада ба хани барисаанда түшэглэдэг байна.

Гэхэтэй хамта, арадай демократиин орон бүхэндэ өөрын онсо илгаанууд бии. Тиимэ илгаануудынь эдэ оронуудта социализм байгуулха хэрэгтэ, ниитын ажабайдалай элдэб олон талануудые социалистическээр шэнэдхэн байгуулгын темпэдэ өөрэ онсо янза оруулдаг байна.

Бүри һаяшаг болотор феодальна шахуу, колониальна шахуу орон байһан Хитадай Арадай Республика социализм байгуулха хэрэгтэ олон онсо өөрэ шэнжэнүүдые оруулна. Хитадта ороноо индустриализацилга, хүдөө ажахые кооперировалга түргэнөөр бэелүүлэгдэжэ байна. Тэрээнтэеэ хамта арадай-демократическа гүрэн болбол командна шиидхэхы һууринуудые эзэлһэнэй үндэһөөр энгэй промышленность болон худалдаа наймаа амгалан ёһоор шэнэдхэн хубилгажа, тэдэниие шата дамжуулан социалистическэ экономикын бүрилдэһэн шухала хубинь болгохо байна.

Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын болон арадай демократиин бусад оронуудай жэшээ хадаа социализмда шэлжэн оролго нэгэл адлихан хэбээр бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ харуулна.

Манай ороной болон арадай демократиин оронуудай дүй дүршэлые согсолоод, мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдалда болоһон үндэһэн ехэ хубилалтануудые хараадаа абаад байхадаа, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд болбол элдэб оронууд болон нацанууд саашадаа бүри олон формотойгоор социализмда шэлжэн орохо байха гэжэ заагаа.

Мүнөөнэй оршон байдалда социализмда шэлжэн орохо формонуудые тодорхойлходоо дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр дэлхэй дээрэ болоһон үндэһэн ехэ хубилалтануудые хараадаа абаха гээшэ тон шухала удхашанартай. Энэ шэнэ түүхэтэ оршон байдалай гол юумэн юуб гэхэдэ, социализм болбол нэгэ ороной оршонһоо дэбэрэн гаража, дэлхэйн бүмбэрсэгэй дүрбэнэй нэгэн дээрэ ажаһуудаг 900 миллион үлүүтэй хүн зонтой дэлхэйн системэ болоо. Энэ хадаа социализмын хүсэн угаа ехээр ургаа, тиихэдэ капитализмын хүсэн нилээд ехээр һулараа гэһэн удхатай. Европа болон Азиин социалистическэ болон социалистическэ бэшэшье эб найрамдалда дуратай оронуудые нэгэдүүлһэн үргэн ехэ «эб найрамдалай зоно» бии болоо. Империализмын колониальна системэ бүри ехээр бутаран унана, колониальна болон дулдыданги оронуудта национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн шэнэ ехэ хүсэтэйгөөр ургажа байна. Капиталистическэ оронуудта эб найрамдалай болон демократиин хүсэнүүд ургана. Дэлхэйн экономическа болон политическэ структурада болоһон эдэ үндэһэн ехэ хубилалтанууд хадаа социализмда шэлж[эн] оролгын элдэб формонуудые хэр[эг]лэхэ тушаа асуудалые шэнээр таб[и]ха арга олгоно.

Коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд болбол өөһэдын[г]гөө оронуудай экономическа бол[он] политическэ байдалые бүхы тал[а]һаань шэнжэлээд, хүдэлмэришэн а[н]гиин эмхидхэлые, ушар ёһо мэдэр[эл]гые, ондоо бусад хүн зонтой тэрэн[эй] ямар холбоо барисаатай байһа[ниие] гүнзэгыгөөр шудалжа үзөөд, на[]циональна онсо илгаануудтань, ар[а]дуудайнгаа уг заншалдань эгээн хү[]сэдөөр харюусамаар социализм[да] шэлжэн оролгын тиимэ тодор[хой] замуудые болон формонуудые з[о]хёоно.

Капиталистическэ оронуудта [со]циализмын материальна арга бо[]ломжонууд бии болонхой юм. Үйлэ[д]бэриин капиталистическэ харилса[а]нууд хүгжэн ургаһан үйлэдбэрил[гын] хүсэнүүдтэй үнинэй ехэ зүрил[дөө]тэй болонхой. Социальна базынгаа бүри үсөөн, бүри тогтууригүй болоһон дээрэһээ, баруунай буржуазна партинууд, тэдэнэй бүридхэһэн правительствонууд түргэ түргэн панхаруудтадаг боложо байна. Ниитын тэмсэлэй ябаса соогуур ажалшан үргэн ниитэ социализмын үзэл суртала[а]р бүри ехээр гэгээрүүлэгдэжэ, коммунистическэ партинуудые той[]рон эмхидэн жагсана.

Энээниие Италиин жэшээ дээрэһ[ээ] илангаяа элеэр харанабди. Итали[ин] Коммунистическэ парти 2 миллион гаран гэшүүдтэй юм. 750 мянган гэ[]шүүдтэй Итальянска социалисти[че]скэ партитай тэрэнэй нягта холбоо барисаатайгаар хүдэлдэг дээрэһээ оронойнгоо экономическа болон по[]литическэ байдалда коммунисти[че]скэ партиин нүлөөн улам ехэ боложо байна. Эдэ партинуудые оло мил[]лион итальянецууд даган ябана. Арад зоной дунда иимэ ехэ нүлөө[]тэй болоһон Коммунистическэ бол[он] Социалистическэ партинууд итал[]

Таряалангай, сабшалангай, огородой газарта наг шэбхэ гаргалгын, тарилгын урда тээ газар уһалалгын ябаса тухай 1956 оной майн 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Наг шэбхэ гаргалга	Таряанай газар уһалалга	Сабшалангай газар уһалалга
...багатайн	56,2	58,1	61,6
...нэй	54,4	—	—
...нскын	50,6	—	—
...умканай	41,3	1,0	1,2
...кало-Кударын	40,4	—	—
...рын	40,4	40,5	41,5
...нгын	38,2	—	5,2
...аршэбэрэй	36,6	74,5	71,1
...байкальска	35,7	—	—
...нгын	30,1	—	83,3
...урын	30,0	55,4	48,1
...унын	30,0	—	18,7
...райн	27,2	28,3	36,9
...тажанай	24,6	9,2	2,0
...ин	24,3	—	—
...гын	23,2	9,5	18,8
...ин	19,0	25,3	49,4
...н	18,5	—	—
...тын	16,7	—	—
...менай	7,6	—	—

...э мэдээнһээ харахада, олонхи ...гуудай колхозуудта таряа... сабшалангай газар үтэг...лгэ ба уһалалга муугаар ...энэ. Энэ оной майн 15-най бай...ар таряалан, сабшаланда 1500 ...ан тонныи орондо ойроодоо 474,4 ...ан тонно наг шэбхэ гаргагдаа. ...менай, Кяхтын, Зэдын, Хориин ...агуудай колхозуудай хүтэлбэри...шэд нютагай үтэгжүүлгэнүүдэй ...шанарые тоодоггүй дээрэһээ ...шэбхэ гаргалгын түсэбые 7,6 ...ентһээ 19 процент хүрэтэр дүүр... Эндэхид фермэнүүдэй дэргэдэ ...арһан обоо хүбөө наг шэбхые ...алан, сабшалан дээрэ гаргаха ...аа эрид хэмжээ абанагүй. ...рууның аймагай колхозууд та...лангай газарые үтэгжүүлхэ та...р бүри мүртэй юумэ хэнэгүй.

Наг шэбхэ гаргаха таатай саг үнгэржэ байна, гэбэшье, республикын олонхи колхозууд энэ хүдэлмэрие шангадхахын орондо бүри һуладхаа. Тиихэдэ МТС-үүд ойроодоошье юумэ хэнэгүй. Кукуруза тариха участогуудта наг шэбхэ тон багаар гаргагдана.

Үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ газар уһалалга ехэ удхашанартай гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Гэбэшье, республикын зарим колхозууд таряалан, сабшалангаа уһалха хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандана. Илангаяа Курумканай, Иволгын аймагуудай колхозууд таряалан, сабшалангаа уһалха арга боломжоёо бирагүйгөөр хэрэглэнэ. Курумканай аймаг дотор уһалагдахаар 2000 га таряанай газарай ойроодоо 20 гектарынь, уһалагдахаар 4000 га сабшалангай 50 гектарынь уһалагдаһан байна.

Мухаршэбэрэй аймагтай сасуулбал, Иволгын аймаг үлүү ехэ арга боломжотой байбашье, 169 га таряалан, 1734 га сабшалан уһалаа. Мухаршэбэрэй аймаг уһалагдахаар газараа бултыень шахуу тарилгын урда тээ уһалһан байна.

Зорилго юуб гэхэдэ, үлэгшэ сагай туршада шадаал һаа ехэ наг шэбхэ гаргахын, эдлүүриин газарые ехээр уһалхын тула оролдохо шухала. Ойрын үдэрнүүдтэ малай байрануудые, фермэ шадарай участогуудые хүсэд сэбэрлэжэ, наг шэбхыень таряалан, сабшалан дээрэ гаргаха, энэ хүдэлмэридэ мори унаа, трактор, мүн фермэнүүдэй малшадые элсүүлхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй айкомууд, тэдэнэй МТС-үүдэй зонодохи инструкторска группанууд, аймгүйсэдкомууд газар уһалалгын хүдэлмэрие түргэдхэхэ, уһалагдадаг участогуудые бүхыдэнь уһалха ябадал хангаха ёһотой.

Самолёдоор газараа үтэгжүүлнэ

...үнөө жэлдэ Түнхэнэй аймагай ...ь коммунизма» колхоз (түрүү...энь Е. Н. Холбоев, самолёт хэ...эн, 500 гектар таряанай газар ...жүүлээ. Хамта дээрээ 70 тонно ...фат-аммони энэ талмай дээрэ тараагдаа. Үтэгжүүлһэн талмайнгаа зарим хубида шэниисэ таряа, үлэгшэдэнь кукуруза тариха юм.

Газар үтэгжүүлгэдэ тус аймагта самолёт түрүүшынхеэ хэрэглэгдэбэ.

Типовой байра олоор барина

...э жэлдэ Мухаршэбэрэй айма... Молотовой нэрэмжэтэ колхоз ...лгын ехэ хүдэлмэри хэхээр шии...эй. Тэрэ тоодо хонидой байха ...вой 3 байра, гахайн байра, бай... 2 гэр ба үйлэдбэриин бусад ба...ануудхэгдэхэ байна. Барилгада ...о бүхы материал үшөө үбэл ...ада сүм бэлэдхэгдэһэн юм. ...рилгын хүдэлмэридэ хонишод Д. Дашидоржиев, С. Эрдынеев, Н. Дондокдоржиев, Д. Батуев болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Һаяар 179 гахайн байха байра баригдажа дүүргэгдэхэнь.

Мүнөө колхоз тугалай, шубуунай, хониной типовой байрануудтай болонхой.

Б. Содномов.

Шэнэ газар дээрэ



Казахска ССР. Шэнэ газар дээрэ эмхидхэгдэһэн Урда-Казахстанай областиин Ждановай нэрэмжэтэ таряанажалай совхоз 16 мянган хонитой юм. Мүнөө жэл малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэрөө. Мүнөө совхоздо хонид олооро хурьгалжа байна. Ахалагша хонишон Мушхал Тлепов 100 эхэ хонин бүриһөө 121 хурьга абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон Мушхал Тлепов хурьгатай хонидоо адуулжа ябана. **ТАСС-ай фотохронико.**

100 хониноо 108 хурьга абааб

(Бичурын аймагай Логовскиин нэрэмжэтэ колхозой хонишон Анна Стрекаловскаягай хөөрөөнһөө)

Би хонишоноор зургаадахи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Хонишон болоод байхадаа түрүүшээр нилээд ехэ бэрхэшээлтэй ушарагша һэм. Теэд отарымни хонишод намда туһалагша бэлэй. Илангаяа ахалагша хонишон Агафья Павловна Арсентьева намда ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Би Агафья Павловнатай дүрбэ—таба һара соо сугтаа хүдэлмэрилһэн байнаб. Үбэлэй сагта хонидоо хайшан гэжэ харууһалхаб, нарай хурьгадые яажа тэнжээхэб гэхэ мэтын асуудалнуудтай тэрэ намайе танилсуулһан юм.

Теэд мүнөө ниитын малажал дээрэ хүдэлмэрилхэ гээшэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хэрэг болоо. Энэ ажалда мүнөө ехэнхидээ залуушуул хүдэлмэрилнэ. Долоодохи, арбадахи классуудые дүүргэһэн залуу, шамбай хүбүүд, басагадшье энэ ажалда ехэ дуратайгаар ородог болоо. Энэ тон һайшаалтай.

Манай отара колхозой центрһээ хоёр километрын газарта байражанхай. Тиимэһээ отарымнай хүдэлмэрилэгшэд ээлжээ ээлжээгээр колхозойнгоо центр ошожо, кино, концерт харадаг, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэдэг байна.

Би хонишоноор хүдэлмэрилхэ зуураа, зургаадахи табанжэлэйнгээ түсэбые колхозойнгоо ойрын хоёр—гурбан жэлдэ дүүргэхын түлөө тэмсэлдэнь өөрынгөө хубитые оруулалсаха байнаб. Үнгэрэгшэ жэлдэ даажа байһан 100 эхэ хонин бүриһөөмни 80 хурьган абтаа һэн. Энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, тобир тарганаар тэнжээхэ уялта абаһан байгааб. Энэ уялгаяа мүнөө яагаад бэелүүлжэ байһан тухайгаа богонёор хөөрэхэмни.

Хонидые үбэлэй сагта хурьгалуулха аргые манай колхозойхид хоёрдохи жэлээ бэелүүлжэ байна. Нёдондо колхозоймнай хонидой гурбанай нэгэ хубинь үбэлдөө түрэжэ, бэшэниинь ургы сэсэгэй заларжа, дулаан болоһон хойно хурьгалаа һэн. Тиин үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ гараһан хурьгадаа нэгэшье толгой гарзагүйгөөр түлжүүлһэн байнабди. Эдэ хурьгадһаамнай зундаа тус бүриһөөнь 600—700-гаад грамм һайн шанартай нооһон хайшалагдажа абтаһан байгаа. Мүн үбэл, үбһэ, тэжээлэй элбэгтэ хурьгалһан хониднай хабарай сагые ядарангүй үнгэргэжэ, ногоон дээрэ һайн зандаа гараһан байна. Харин хабарай урин дулаан үдэрнүүдтэ түрэһэн хониднай тэжээлэй багаһаа боложо, тэнхээ тамираа гээдэг, удаан саг соо өөдэлдэггүй байба. Иимэ ушар хэндэшье мэдээжэ ааб даа. Үбэл гараһан хурьгад хабарайхида орходоо шэрхеэр түлжэжэ, хүсэд бэежэдэг, үһэ нооһоршье ехэ байдаг.

Тиимэһээ бидэнэр отарынгаа хонидые бултыень үбэл хурьгалуулхаар ороондо оруулһан байнабди. Хурьгалха хониднай булта искусственнаар үрэжүүлэгдэһэн һэн. Тиин үнгэрэгшэ декабрь—февраль һаранuудта отарымнай хонидой хахадынь шахуу түрэһэн байна.

Түрэхэ болоһон хонидоо 2—3 үдэр урид һүрэг хонидһоо таһалжа, һайнаар харууһалдаг байнабди. Тиигээд тэдэнэйнгээ хурьгалаад байхадань түрүүшын хэдэн үдэр соо шэмэтэ тэжээл, хяаг үбһэ дуран соонь эдюулдэгбди. Тиигэжэ нэгэ хэды хоног соо хурьгалһан хонидые таһалгаряагүй һайнаар эдеэлүүлхэдэ, һайжардаг, таргалдаг юм.

Апрель һарын тэн болотор 100 хониноо 108 хурьган абтаад байна. Хонидоо тобир тарганаар ондо оруулжа, эдэ түлнүүдээ нэгэшье толгойн хоролтогүйгөөр тэнжээхын түлөө оролдоноб. Мүнөө отарымнай хонид шадал тамираар һайн.

Д. ЖАЛСАРАЕВ.

Үхибүүдэй шүлэгүүд

Номууд

Би олон—олон номуудтайб,
Библиотекэм гэдэгби.
Хуудаһан бүри зурагуудтай.
Хуу сээжээр мэдэдэгби.
Эжы баабай намһааш олон
Элдэб янзын номуудтай.

Дандаа тэдэнь зузааншье бол,
Дан үсөөн зурагуудтай.
Зурагуудаар үсөөнш мүртөө
Зуд һонин хэбэртэй.
Баабай, эжы үдэшэндөө
Баряад һуудаг журамтай.

Хартаабха

Улаан, шара хартаабха,
Угаа жиирэй хартаабха
Үдэр бүришье эдилтэй.
Шанаадш эди шүлэтэйгөөр,
Шараадш эди тоһотойгоор, —
Шанар һайтай, зохистой.

Хүдөө шоройн хартаабха,
Хүсэд жиирэй хартаабха
Хүн бүхэндэ амтатай.
Үшөө өөрөө таряа һаа,
Үшөө өөрөө малтаа һаа—
Үшөө ехэ амтатай.

Түлеэн

Хюур-хюур, хюур-хюур,
Хюрөө дуулана.
Хуурай хухюур
Хүүен тайрагдана.
Һүхын дуун шамдуун,
Һүртэй, задарюун.
Хухюур сагтаа
Хуу хахалагдаа.
Сомоо шэнгеэр
Суглуулагдаа.
Гэртэ ехээр
Оруулагдаа.

Пеэшэндэ хэгдээд,
Пэшэгэнэн носоо,
Хүйтэн тэрьедээд,
Хүхюун даа гэр соо.
Һайхан сайхан
Һайса бусална.
Амтатайхан
Аарсан анхилна.
Бадма, Сэржүүдэй
Баяртайнууд:
Баабай, эжыдээ
Туһатайнууд.

Стол тухай

Дүрбэлжэн сэбэр бэетэй,
Дүрбэнхэн сэхэ хүлтэй.
Гансахан теэд муутайл даа:
Гартай байхаа яалайб даа.

Хүсэд гэртээ эдеэлэнгүй,
Хүсөөг баряад эжэлэнгүй
Газаашаа гүйхөө забдахадам,
Гартай байбал, барихал һэн.

Зуруул

Зохидхонууд, зохидхонууд
Зурагархан модохонууд, —
Зуруул байна урдамни,
Зохолгооно гарымни.
Абахам гү даа, үгым гү даа?
Аятайл наадан байнаш даа.

Абаа һаамни—буруул ха.
Арил саашаа, зуруулхан
Шурд гэжэ носоходоо
Шуран байнаш—аймшагтай.
Түрд гэжэ һүрэхэдөө
Түймэр табихаш—у-та-тай

Абга

Абгам шофёр. Намайгаа
Алиш тээгүүр хатаалдаг.
Заримдаа гансал һүүлээрнь
Затагарш гэжэ гасаалдаг.
Абага машинын бэеые
Абяагаарнь хуу таадаг.

Эбдэржэ байһан юумэнь
Энэ гээд сэхэ заадаг.
Тиигэжэ доктор намайе
Тоншоод, шагнаад үзэдэг
Үбшыем лаблан танижа,
Үрэтэй эмээ үгэдэг.

Та, ши тухай

Аба, эжыгээ,
Аха зонние
Табдан та гэдэг,
Чимит ши гэдэг.

Табданай та—
Зүрхэндэ баяр.
Чимидэй ши —
Шэхэндэ хажар.

Табданай үгэ
Таарамжатай.
Чимидэй үгэ—
Шэртэһэтэй.

Манай байрада

Манай байрада үглөөнһөө
Машинанууд гүйлдэдэг.
Хүнхинөөн, нэрьеэн, гудогһоо
Хүгшэйн шэхэн дүйрэдэг.

Эмниг мори ургалаад,
Эмээллээншье болоод үзэдэг.
Үбгэн баабай адаглаад,
Үргөө дэлгэн хүхидэг.

Нарай хүүхэйн һэритэр
Солдат «ура» хашхардаг.
Ахир миисгэйн тэрьелтэр
Ангуушан буу табидаг.

Манайда иимэ хүхюу юм.
Маргааша ерыт харахаа.
Хэлэгдээшэ бүхы юумэн
Хэнһээ гаранаб—хуу намһаг.

Колхозой хурьгад

Хашаа соогоо хурьгадууд
Харайлдана, сэнгэнэ.
Атарлажа, баярлана,
Амтан силос эдинэ.
Эдээхэн хурьгадые
Эжынэрнай харана.

Баабайнарнай хоол бэлдэнэ.
Ветеринар аргална.
Бидэнэр пионернүүд
Шефүүдбди барандаа.
Баһа хурьгадташье хадаа
Шухала юм лэ шефүүд.

...нацын түрүү хүсэнүүдые—хү...эришэн анги, таряашад, дунда ...н хүн зоной нэгэдэлые бэхи...хын түлөө ехэ хүдэлмэри ...ажа байдаг. Иимэ оршон бай...ы оронoo социальна болон поли...скэ талаарнь шэнэлхэ, социа...да шэлжэн орохо тодорхой за...ые тодорхойлон хараалха шуха...олоно.

...тальянска зам зохёохо зорилго ...й урда табигдана,—гэжэ Италь... компартиин ЦК-гэй генераль... секретарь нүхэр Пальмиро ...тти КПСС-эй XX съезд дээ...өрынгөө амаршалгын үгэ соо ...һэн.—Энэ замые зохёоходоо ...ойнгоо түүхэтэ хүгжэлтые, оро...гоо социальна структурые, үргэн ... ажалшадай болон тэдэнэй ...үүдэй һанал бодол болон хүсэл ...го хараада абтаха ёһотой. Энэ ...хадаа манай орондо таатай зо... формотойгоор хүдэлмэришэн ... таряашад болон дунда һалын...й хоорондо холбоо барисаа бай...а арга олгохо ёһотой, тиигэжэ ...твые социалистическээр шэнэд...хубилгаха хэрэгтэ арадайнгаа ...хиие өөрынгөө талада оруулха ...олгохо байна.

...нитын ажабайдалые шэнэдхэн ...гаха арга боломжонууд Фран...шье бии юм. Францийн хүдэл...шэн ангиие, бүхы ажалшадые ... ехэтэй, гэшүүдээр олон ком...стическэ партяа толгойлно. Тэм...оогуур хатуужаһан, эмхидхэл ...ай энэ парти хадаа хүдэлмэри...нги таряашад хоёрой холбоо ...аае бэхижүүлхын, орон дото...инзэгы ехэ демократическа ре...рмуудые бэелүүлхын түлөө ...шангаар тэмсэжэ байна.

...нцузска коммунистическэ пар...ибол өөрынгөө хүтэлбэри доро ...нгаа олонхиие нягтаруулан ...жа, буржуазна демократиин ... байһан парламентые үнэхөөрөөл арад зоной дура хүсэл харуулһан зэбсэг болгохо зорилготойгоор парламент дотор бата олонхиие абаха хэрэгые туйлажа байна.

Марксистско-ленинскэ партинуудай зохёон бүтээгшэ һанал. бодол, коммунистическэ хүдэлөөнэй практика хадаа элдэб, оронуудай эрхэ байдалтай, онсо илгаануудтай тааралдуулан, обществые социалистическээр шэнэдхэн байгуулха шэнэ олон формо болон методүүдые бии болгоно.

Гэхэтэй хамта социализмда шэлжэн орохо формонуудай хэды олон байбашье һаа дайшалхы авангардаараа—коммунистическэ партяараа толгойлогдоһон хүдэлмэришэн ангиин политическэ хүтэлбэрилгэ хадаа социализмда шэлжэн оролгын заатагүй ба шиидхэхы удхашанартай арга нүхэсэлынь болоно. Энээнгүйгөөр хүдэлмэришэн анги ажалша таряашад хоёрой хүсэтэ холбоо барисааншье, мүлжэн дарлагшадые унагаан усадхаха, шэнэ социалистическэ общество байгуулха зэбсэг бологшо пролетариадай диктатурашье байжа шадахагүй юм.

Хүдэлмэришэн ангиин засаг түрэеэ абалга, социализмда элдэб оронуудай шэлжэн оролго хадаа хамаг бүхы ушарта гражданска дайнтай холбоотой байха бэшэ юм гэжэ КПСС-эй XX съезд зааһан байна. Социализмын хүдэлөөндэ хархис хүсэнүүдэй шанга эсэргүүсэлтэ үзүүлхэдэнь, ажалшадта эсэргүүгээр сэрэгэй-полицейскэ хүсэ хэрэглэхэдэнь лэ хүдэлмэришэн анги зэбсэгтэ хүсэрхэлгэ хэрэглэхэ баатай болодог.

Пролетариат зарим ушарта засаг түрэеэ амгалан аргаар абажа болохо юм гэжэ марксизм-ленинизмын классигууд нэгэнтэ бэшэ зааһан байна. 1917 ондо хаанта засагай унагаагдаад байхада, буржуазна революциһаа социалистическэ революцида амгалан ёһоор шэлжэн оролгын тодорхой түсэб суута Апрельскэ тезисүүд соогоо В. И. Ленин зохёоһон байна. Зүгөөр энэ түсэб бэелүүлэгдээгүй һэн. Юундэб гэхэдэ, хүдэлмэришэд болон таряашадые буу зэбсэгээ барижа тэмсэхыень саг зуурын империалистическэ правительство өөрынгөө хархис ябуулгануудаар баадхаһан байна.

Ээрхэгшэ ангинууд засаг түрэһөө һайн дураараа буудаггүй юм гэжэ түүхэтэ дүй дүршэл баталан харуулна. Зүгөөр, тэмсэлэй ехэ багань, социализмда оролгын үедэ хүсэрхэлгэ хэрэглэхэ гү, али хэрэглэхэгүй ябадал пролетариадһаа бэшэ, харин мүлжэгшэдэй эсэргүүсэлтын хэмжээнһээ, мүлжэгшэдэй ангиин өөрынь хүсэрхэлгэ хэрэглэлгэһээ бүри ехээр шулдыдадаг байха юм гэжэ КПСС-эй XX съезд зааһан байна.

Зарим оронууд социализмда амгалан ёһоор орожо болохо гэжэ марксистнууд-ленинецууд хододоо заадаг байгаа. Зүгөөр объективнэ эрхэ байдалнууд энэ арга боломжые бодото дээрэнь бэелүүлхэ арга олгодоггүй байгаа. Жэшээлхэдэ, Октябрьска революцяар унагаагдаһан Росси доторхи буржуази Советскэ засагай хэмжээ-ябуулгануудта галзуу шанга эсэргүүсэлтэ хэжэ, хариин империалистнуудай туһаламжатайгаар дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэндэ эсэргүүгээр империалистнуудай туһаламжатайгаар үсэд шанга дай үүдхэһэн байгаа. Иимэ эрхэ байдалда ороод байхадаа залуу Советскэ республика болбол буу зэбсэг барижа, дотоодын контрреволюциин, хариин интервентнүүдэй нэгэдэмэл хүсэнһөө бэеэ аршалан хамгаалха баатай болоо һэн.

Социализмда шэлжэн оролго арадай демократиин оронуудта бүри ондоо түүхэтэ эрхэ байдалда бэелүүлэгдэжэ байна. Германска фашизмые Советскэ Союзай илаһанай ашаар арадай демократиин европейскэ оронуудта сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэлгэрүүлхэдэ таатай зохид ушар байдал бии боложо, гражданска дайгүйгөөр, амгалан ёһоор социалистическээр шэнэдхэн байгуулгада орохо арга олдоһон байна. Тиихэдэ агуусхэ хитад арадшье өөрынгөө орон дотор социалистическээр шэнэдхэн хубилалгануудые мүн лэ амгалан ёһоор бэелүүлжэ байна.

Тиимэ болохолоороо, хуушан байгуулалтаһаа шэнэдэ шэлжэн орохо до хүсэрхэлгэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэһэн асуудалда марксистнууд-ленинецүүд догматическаар бэшэ, харин диалектическээр хандадаг байна. Бүхы ушарта, бүхы оронуудта коммунистнуудые восстаниин, гражданска дайнай тала баригшад хэбэртэйгээр харуулхаяа оролдоходоо социализмын дайсад эшэхэ нюургүйгөөр тэдэниие хардана, гүрдэнэ гээшэ.

Социалистическэ революциин хүгжэхэ, капиталистическэ обществые социалистическэ болгон революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгаха замые амгалан ёһоор гү, али амгалан бэшээр хэрэглэхэ тухай асуудалые мүнөөнэй эрхэ байдалдашье, урда мэтэ коммунистнууд тодорхойгоор табина.

Угаа ехэ сэрэгэй-полицейскэ аппарадтай байһан капитализмын зарим нэгэн оронуудта социалистическэ байгуулалтада шэлжэн орходо обществын хархис хүсэнүүдэй нилээд ехээр эсэргүүсэжэ, ангиин тэмсэлэй ехээр хурсадаха байһаниинь зайлашагүй ааб даа.

Тиихэдэ олониитын дунда ехэ нүлөөтэй боложо шадаһан хүсэ ехэтэй хүдэлмэришэнэй партинуудай бии байһан, олониитын революционно хүдэлөөнэй нилээд ехээр хүгжэнхэй бусад капиталистическэ оронуудта социализмда шэлжэн орохо ябадал хододоо зэбсэгтэ восстанитай холбботой байха бэшэ юм. Зарим капиталистическэ оронуудта хүдэлмэришэн анги хадаа арад зонойнгоо дилэнхы олониие өөрынгөө хүтэлбэри доро нэгэдүүлхэ, парламент дотор бата олонхиие туйлаха аргатай, тиигээд буржуазна демократиин орган байһан парламентые арадай демократиин зэбсэг, арадай бодото дура хүсэл бэелүүлхэ зэбсэг болгохо аргатай байна. Эдэ оронуудта парламентска замаар социализмда орохо ябадал, үйлэдбэриин гол хэрэгсэлнүүдые арадай мэдэлдэ амгалан ёһоор оруулха ябадал хангаха арга боломжо бии. Социализмын хараа бодол баримталдаг ажалша олониитын, демократическа болон прогрессивнэ хүсэнүүдээр дэмжэгдэһэн парламентнууд уласхоорондын ба дотоодын зарим үеын эрхэ байдалда буржуазна обществые социализмын удхатайгаар шэнэдхэн хубилгаха тушаа зүйтэй хүдэлмэри хэжэ болохо байна.

Зүгөөр финансова капиталай эзэд баяшуул арад зониие айлгаха, парламентын функци болон эрхэнүүдые хизаарлаха, арад түмэнэй дайлан олоһон демократическа эрхэнүүдые усадхаха гэжэ оролдоһоншье, саашадаа оролдохошье байна. 1953 ондо Италида абтаһан һунгуули тухай хуули эзэд баяшуулай энэ эрмэлзэлгыень гэршэлнэ. Тус хуулиин ёһоор правительственна партинууд бүхы һунгагшадай үгэһэн голосуудай тэн хахадһаа дээшэ нэгэшье голос үлүү абабал, тэдэнэр парламентдахи һууринуудай гурбанай хоёр хубиие эзэлхэ эрхэтэй болохо юм. Иимэрхүү хуули 1951 ондо Францида абтаһан байна. Буржуази хадаа засаг түрэһөө һайн дураараа, тэмсэлгүйгөөр бууха юм гэжэ һанаха болоо һаа гэнэн хонгор бодомжо болохо бшуу. Тиимэһээ коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэхи хубааралгые усадхаха талаар, өөрыгөө тойруулан хамаг демократическа, прогрессивнэ хүсэнүүдые нэгэдхэхэ талаар ябуулха хүдэлмэреэ, мүн капиталистнуудһаа, помещигүүдһээ холодон ошожо шадахаа болиһон оппортунистическэ ба реформистска этэгээдүүдые эрид шууд элишэлхэ хүдэлмэреэ шангадхажа байна.

Мүнөөнэй хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэхи гол хүсэн бологшо коммунистическэ болон социалистическэ партинуудай хүсэл оролдолгые нэгэдүүлхын түлөө нэн түрүүн коммунистическэ партинууд тэмсэжэ байна. Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй бүхы отрядуудай бэе бэедээ дүтэлэлсэлгэ, хүдэлмэришэн ангиин дүтын ба ут зорилгонуудай түлөө хэһэн тэмсэлдээ тэдэнэй бата бэхи хани харилсаа туйлахадал ажалшадай хүсэн нилээд ехэ болохо байна бшуу.

Советскэ Союзда социализмын илаһан, арадай демократиин оронуудта социализмын илажа байһан ушар хадаа бусад оронуудта хүдэлмэришэн ангиин засаг түрэеэ амгалан ёһоор абахада бүри зохид оршон байдал бии болгоно гээшэ. «Революционно марксизм-ленинизмын түгэс илалта, реформизмын, оппортунизмын үзэлдэ эсэргүү эрид, шууд тэмсэл тиимэ илалта туйлаха шухала арга нүхэсэл болоно» гэжэ XX съездэ КПСС-эй ЦК-гэй тоосоото элидхэл тушаа резолюци соо хэлэгдэнэ.

Коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэреэр социализмда шэлжэн оролгын элдэб замуудые амжалтатайгаар хэрэглэхын түлөө бүри эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээр тэмсэхэ бүрэе арадууд социализмда түргэн орожо шадаха байна.

Д. ЛУБСАНОВ.

Уласхоорондын харилсаанай шэнэ үе

ПАРИЖ, майн 21. (ТАСС). Франко-советскэ хэлсээнэй дүүргэгдэһэн тухай мэдээсэл, мүн энэ асуудалаар комментаринууд парижска газетэнүүдэй хуудаһануудта эли газарта толилогдоно.

«Москвада хэлсэгдэһэн асуудалнууд политическэ ехэ удхашанартай» гэжэ «Фигаро» газетэ бэшэнэ.

«Французска министрнүүд манай политикые тайлбарилжа үгөө. Энэнь ехэ туһатай байба. Тэдэнэр Советскэ Союзай дипломатическа ажалябуулгын зарим талыень һайнаар ойлгоо. Энэ хадаа тэрэшэлэн шухала хэрэгтэй байна» гэжэ газетэ саашань бэшэнэ.

Правительствые толгойлогшо Ги Молле Москваһаа бусажа ерэхэ зуураа, хэлсээнэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ тон хананги байһан тухайгаа мэдүүлээ гэжэ «Комба» газетэ тэмдэглэнэ.

Франко-советскэ худалдаа наймаанай ба культурна холбоо барисаанай талаар хэлсээнэй үедэ эгээн һайн үрэ дүн туйлагдаа гэжэ «Попюлер де Пари» газетэ тоолоно.

Советско-французска хэлсээнүүд уласхоорондын түгшүүрилые һуладхалгада туһалаа

КАИР, майн 21. (ТАСС). Москвада боложо үнгэрһэн советско-французска хэлсээнүүдтэ Египедэй хэблэл анхаралаа ехээр хандуулна. Хэлсээнэй дүнгүүд тухай хамтын мэдүүлгые бүхы газетэнүүд эли газарта, томо гаршагтайгаар толилоо.

Советско-французска хэлсээнүүдэй ашаар хоёр орон бэе бэеэ һайнаар ойлголсоо, уласхоорондын түгшүүрилые һуладхалгада туһалаа гэжэ египетскэ газетэнүүд нэгэн дуугаар мэдэрнэ.

Советско-французска хамтын мэдүүлгэ тухай тайлбарилан бэшэхэ зуураа, буу зэбсэг хуряалга тухай, атомна хүсые имагтал амгалан хэрэгтэ хэрэглэхэ шухала байһан тухай, бэе бэедээ этигэлсэхэ ябадал бэхижүүлхэ ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае һайжаруулха тушаа абтаха хэмжээнүүд тухай хэлэгдэһэн бүлэгүүд тухайнь газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

Дүтын, Дунда Востогой байдал тухай, арабо-израильска харилсаан ба палестинскэ асуудал тухай хоёр таланууд һанал бодолоо хэлсээ, мүн тэрэшэлэн Алжиртахи мүнөөнэй байдалые зүбшэн хэлсээ гэһэн мэдээсэлдэ египетскэ хэблэл онсо анхаралаа хандуулна.

Шиидхэгдээгүй асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ шухала байһан тухай хоёр правительство тэмдэглээ. Энэ талаар Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин бэелүүлдэг хэмжээ-ябуулгануудые дэмжэхэ байһан тухайгаа мэдүүлээ гэжэ хэблэл тэмдэглэнэ.

Хитадта станок бүтээлгын шэнэ завод баригдажа эхилбэ

ПЕКИН, майн 22. (ТАСС). Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хитадай инженернүүдэй проектээр станок бүтээлгын шэнэ завод үсэгэлдэр Пекиндэ баригдажа эхилээ. Энэ завод Хитадай станок бүтээлгын томо предприятинуудай нэгэн болохо юм.

Станок бүтээлгын пекинскэ завод элдэб янзын фрезернэ станогуудые бүтээн гаргаха. Энэ завод гол түлэб эсэгэ оронойнгоо бүтээһэн шэнэ түхеэрэлтэнүүдээр хангагдаха байна.

ДРВ-дэ аграрна реформын ябаса тухай

ХАНОЙ, майн 22. (ТАСС). Мүнөө Вьетнамай Демократическа Республикада аграрна реформын табадахи үе бэелүүлэгдэжэ байна. Уридшалан абтаһан мэдээнэй ёһоор, энэ үе соо помещигүүдһээ 343.391 мау (100 мянган гектар шахуу) газар, нилээд олон хүдөө ажахын зэр зэмсэг, 70 мянга гаран гэрнүүд ба бусад барилганууд, 36 мянга гаран толгой хүдэлмэриин мал абтаһан гү, али худалдан абтаһан байна.

Аграрна реформын ашаар олониитэ таряашадай ажалай эдэбхи ехэ болоо. 1.800 мянгаһаа дээшэ таряашад таряашадай союзуудта ороо.

Уһанай үерһээ гэмтэһэн Афганистанай хүн зондо Советскэ Союзай туһаламжа

КАБУЛ, майн 21. (ТАСС). Афганистанда байдаг Советскэ Посольствын нэгэдэхи секретарь М. А. Богачев үсэгэлдэр Афганистанай Улаан Хахад һарын обществодо ошожо, уһанай үерһээ гэмтэһэн Чехансур гэжэ районой хүн зондо туһаламжа болгон, Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад һарын советскэ обществын гуйлтаар 20 мянган афган мүнгэ дамжуулан үгэбэ.

Лондондо „Советскэ кинофильмнүүдэй сезон“ нээгдэбэ

ЛОНДОН, майн 21. (ТАСС). Үсэгэлдэр «Нэшнл фильмтеатр» гэжэ лондонско кинотеатрта «Отелло» кинокартиные харуулгаар советскэ фильмнүүдэй долоон неделиин сезон эхилбэ. Энээниие кинематографиин британска институт эмхидхэһэн байна. Энэ кинофестивалиин үедэ англиийска хүн зон советскэ хорин табан кинофильм хараха юм.

Түгэдые амгалан ёһоор сүлөөлһэнһөө хойшо табан жэл

ПЕКИН, майн 22. (ТАСС). Түгэдые амгалан ёһоор сүлөөлхэ хэмжээнүүд тухай Хитадай Арадай Республикын арадай центральна правительствын ба Түгэдэй нютагай правительствын хоорондо хэлсээнэй баталагдаһанһаа хойшо майн 23-да табан жэл гүйсэбэ.

ТАСС-эй корреспонденттэй национальностьнуудай хэрэгүүдэй талаар комиссиин харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Сюэ Сян-цунь гэгшын хөөрэлдэхэдөө мэдээсэһэнэй ёһоор, хэлсээнэй баталагдаһанһаа хойшо үнгэрһэн табан жэл соо экономическа ба культурна байгуулалтадаа Түгэд ехэ амжалта туйлаа, илангаяа Сикан — Түгэд, Цинхай—Түгэд, Лхаса—Шигацзе, Шигацзе—Джангдзе болон бусад хамта дээрэ 4 мянга үлүүтэй километр тухай утатай шоссейнэ харгынуудай баригдаһанай һүүлээр илангаяа хүгжэлтэнь түргэдөө. Ойрын үедэ Түгэд Хитадай дотоодын районуудтай түмэр замаар холбогдохо юм.

Түгэдтэ нютагай зоной хэдэг гол ажал болохо хүдөө ажахы, малажал, кустарна олзоборилгодо эгээн ехэ анхарал хандуулагдана. Таряашадта туһаламжа үзүүлхын тула арадай банкын таһагууд хүн зондо процентгүйгөөр гү, али хүнгэлэлтэтэйгээр 1.386 мянган юаниин туһаламжа үгэһэн байна. Гүрэнэй органууд таряашадта хамтадаа 1.700 мянган юаниин сэнтэй хүдөө ажахын машина зэмсэгүүдые үгөө. Түгэдэй хүн зониие хүдөө ажахын түрүү аргануудтай танилсуулхын тула Лхасын райондо туршалгын фермэ болон машинаар газар элдүүрилгын хүдөө ажахын станци эмхидхэгдэнхэй.

Түгэдтэ промышленностиие хүгжөөлгөөр түрүүшын амжалтанууд туйлагдаа. Мүнөө үедэ Шигацзедэ тепловой электростанци баригдажа байна. Энэ жэлдэ Лхасада гидроэлектростанци, автомобиль заһабарилгын завод баригдахаар хараалагданхай. Саашадаа арһанай завод, металлическа зүйлнүүдые бүтээдэг завод баригдахаар хараалагдана.

Һүүлшын жэлнүүдэй турша соо нютагай зонуудай дундаһаа кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ, элүүрые хамгаалалга эмхидхэлгэ ба һайжаруулгаар, гэгээрэлэй талаар, гүрэнэй худалдаа наймаа дэлгэрүүлгээр ехэ хүдэлмэри хэгдээ. 1951 онһоо национальна үсөөнхидэй центральна ба баруун урда зүгэй институдуудта мянга гаран түгэдүүд һуралсахаар эльгээгдэһэн байна. Түгэдэй залуушуулай дундаһаа 1600 врачнар, ветеринарнууд, агрономууд болон бусад мэргэжэлтэд бэлэдхэгдэнхэй.

Бүри һаяхан Түгэдтэ һургуулинууд оройдоо үгы байһан юм. Мүнөө эндэ 31 эхин һургуули бии. Мүнөө жэлдэ түрүүшын дунда һургуули нээгдэхэнь. Лхаса, Шигацзе ба Чамдодо түрүүшын 3 больница нээгдэбэ. Түгэдтэ 18 амбулатори ба поликлиникэнүүд нээгдээ. Эндэхи хүн зондо тэрэшэлэн нүүдэл медицинскэ отрядууд туһаламжа үзүүлнэ.

Үнгэрэгшэ үе соо түгэд хэлэн дээрэ нилээд олон литература хэблэгдээ. Һаяхан Лхасада «Тибетжибао» гэжэ газетэ түгэд ба хитад хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ эхилбэ.

Хитадай Коммунистическэ партиин, КНР-эй правительствын политикые түгэд арад дэмжэнэ гэжэ түгэсхэлдөө Сюэ Сян-цунь хэлэбэ.

Кипр дээрэхи байдал тушаа

ЛОНДОН, майн 21. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, англиийска парашютистнууд, «коммандосой отрядууд» ба ябаган сэрэгэйхид «террористнуудые болон нюуһан буу зэбсэг» бэдэржэ, Кипрын бүхы баруун хойто эрьеэр дүрбэн үдэр удаа ябажа байна. Тэрэ үедэ англиийска уһан-сэрэгэй флодой корабльнууд эдэ операцинуудай хэгдэжэ байһан районуудһаа киприодуудай өөһэдынгөө суднануудаар далайда гарахагүйн тула эрьеын захаар патрульда ябана.

Кипрын столица Никозидо һурагшад болон сэрэгэйхидэй хоорондо тулалдаан болоо. Үсэгэлдэр бүлэг һурагшад, гол түлэб басагадууд, греческэ тугуудые барижа, демонстрацида гараа. Англиийска солдадууд нюдэ нёлбоһотуулдаг газтай гранатануудые шэдэжэ, демонстрациие тараагаа. Удаань полициинхид 14 басага арестовалһан байна.

ЛОНДОН, майн 22. (ТАСС). Мүнөөдэр һурагшадай демонстраци баһа дахин болобо. Тэдэнэр хоёр залуу киприодууд Караолис ба Деметриу гэгшэдые саазалһан тушаа зэбүүрхэлээ мэдүүлһэн байна. Солдадууд нюдэ нёлбоһотуулдаг газ дахинаа хэрэглэбэ.

Эдэ тулалдаануудай бололһонтой дашарамдуулан, Кипрын губернатор Никозидо комендантска час соносхоо.

Кипртэ бэеэ даанхай байдал олгохо эрилтэ хэдэг патриодуудай ажал-ябуулга тухай мэдээ үгэхэеэ эндэхи хүн зоной арсаһанай түлөө ниитын яла түлүүлхэ арга англиийска засагаархид үргэнөөр хэрэглэнэ гэжэ Рейтер агентство мэдээсэнэ. Иимэ яланууд бүхэли тосхонуудта 200-һаа 7000 хүрэтэр фунт стерлинг хэмжээтэйгээр тодхогдоно. Засагаархид юрэнхыдөө комендантска час соносхожо, мүн ялын түлэгдэтэр гэрһээ гарахагүй гэһэн захиралта үгэжэ, иимэ яла түлүүлхые баадхана. Гэбэшье, «иимэ хэһээлтэ хадаа хүн зониие засагаархидтай һайн болгожо шадаагүй» гэжэ агентство заана.

Суданай гадаадын хэрэгүүдэй министрын мэдүүлгэ

БЕЙРУТ, майн 21. (ТАСС). Дамасска радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Судан хадаа Багдадска гү, али ямар нэгэн ондоо пактда хабаадалсахагүй гэжэ Суданай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мубарак Зарук Бейрудтэ байдаг арабска информационно агентствын корреспондентдэ үсэгэлдэр мэдүүлээ. Энэ асуудалаар Суданай партинууд хоорондоо һанал бодолоо бүрин нэгэдэнхэй гэжэ тэрэ хэлэһэн байна.

Овощь тарилгада түрүү арга хэрэглэнэ



Овощь тарилгые эрид үргэдхэхэ гэжэ парти, правительствын табиһан зорилгые Иволгын аймагай Булганинай нэрэмжэтэ колхозой огород таригшад амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Мүнөө тэндэ парнигынь үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 300 рамаар олон болгогдоо. Тиин тэдэнэр үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо нэгэ һара урид, майн 15-да үгэрсын түрүүшын ургаса хуряаба. Эртын үгэрсэ яажа ургуулааб гэхэдэ, тэдэнэр огородойнгоо дэргэдэ рассада ургуулха заахан теплицэ бариһан байна. Тэрээн соо ургуулагдаһан рассада хабар эртэ, апрелиин 5-да парнигууд соо һуулгагдаһан байгаа. Иигэжэ уридшалан теплицэ соо рассада тарижа ургуулаад, удаань парнигта һуулгахада үгэрсэ тон эртэ үрэжэдэг ба тэрэниие парнигта тарижа ургуулһанда орходоо ажалта үдэр 15 дахин багаар гаргашалагдадаг байна.

Энэ жэлдэ Гурульба нютагай огородшод городой ажалшадта нёдондонойхидо орходоо капуста, помидор бүри эртэ үгэхөөр хараална. Тэдэнэр овощиин рассада хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ парнигта тариһан юм. Гадна, колхозой овощь ургуулагшад рассада тариха кубигууд соо хүйтэн аргаар рассада ургуулха шэнэ дүршэлые үргэнөөр хэрэглэнэ. Мүнөө тэндэ капуста ба помидорой 400 мянган рассада энэ аргаар ургуулагдажа байна.

Мүн нютагай ба минеральна үтэгжүүлгэ холижо тарилгынгаа газарые үтэгжүүлхэ түрүү арга эндэ хэрэглэгдэнэ. Нютагай, минеральна үтэгжүүлгые тараан хаяха хүдэлмэриие механизацилхын тула эндэ ленточно-бороздовой аргаар тарилга хэгдэнэ. Тиихэдэ 70 сантиметр зайтайгаар хахалагдаһан борозда руу үтэгжүүлгэ тусгаар машинаар тараажа хаяад, уһан табигдана. Удаань тарилга хэгдэнэ. Иигэжэ таригдаһан ургасые машинаар культивацилхада тон зохид байдаг.

Мүн огородой бригадада овощной культурын үрэһэ ургуулха тусгаар звено эмхидхэгдэнхэй. Тус звено энэ хабартаа капустын, турнепсын, свёклын үрэһэ ургуулха юм. Звеногой коллектив (звеноводынь нүхэр Загузина) гектар бүриһөө 20 центнер овощиин үрэһэ хуряаха уялга абаад, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: огородой бригадын үнинэй хүдэлмэришэн Анастасия Орлова парник соо таригдаһан үгэрсые үбһэ түүжэ байна.

В. Левенкын текст,
Е. Ринчиновагай фото.

Сагай уларил ба тарилга

Фенологой тэмдэглэл

Майн хоёрдохи арбан хоногто һураггүй дулаан байгаа, гэбэшье, үнгэрэгшэ жэлэй энэ хугасаада орходоо 1—2 градус хүйтэн байба. Үдэрынь агаарай температура 8—13, зарим нютагуудта 18—23 градус дулаан байгаа.

Энэ хугасаа соо хура бороо багаар ороо.

Республикын олонхи аймагуудта хабарай түрүүшын ургы сэсэг һалбарба.

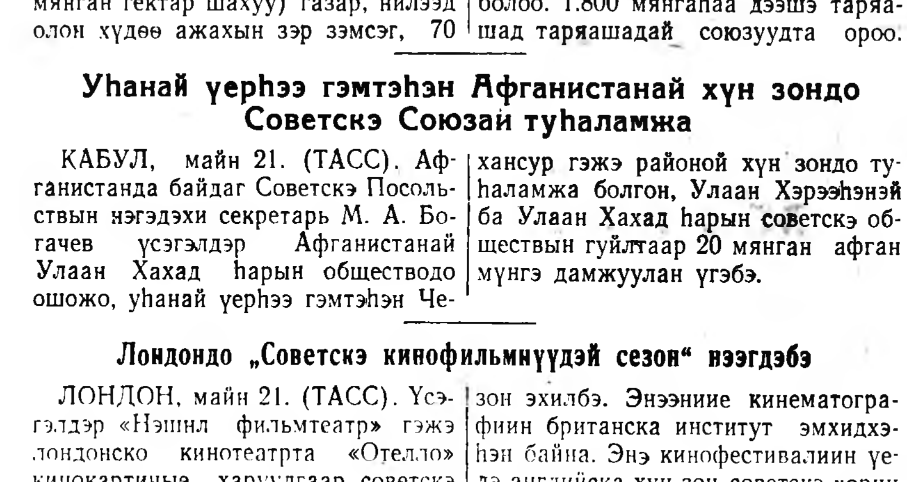
Майн 10—12-ой үдэрнүүдтэ үхэр нюдэн, 17-до уляаһан набша намаагаа дэлгэжэ захалаа. Майн 19-[illegible] Улан-Удын оршондо тэрэнги сэ[illegible]лэбэ. Хаа хаанагүй ногоон урга[illegible] байна.

Энэ хабар үнгэрэгшэ жэлэй[illegible] орходоо 4 үдэрөөр хожомдоо.

Майн 15-20-доор тарян бул[illegible]жа, колхозуудай полинууд ногоо[illegible] эхилбэ.

Республикын колхозуудта саха[illegible] свёкло, эртын овощь, морковь, [illegible]гино таригдажа байна.

И. Котов.



Улан-Удын, республикын кинотеатрнуудай экранууд дээрэ «306-дахи хэрэг»* гэжэ уранһайханай шэнэ фильм амжалтатайгаар харуулагдажа байна.

...Москва городто зунай нэгэ үдэшэ. Боро хараан боломсоор, үйлсэнүүдээр фонарьнууд носоно. Һаяхан сэлмэг байһан тэнгэридэ үүлэн бүрилдэжэ удхэрөөд, аадар болохоор байна. Энэ үедэ харгын тооһондо даруулшаһан хүнгэн машина московско нэгэ үйлсээр тон түргэнөөр гүйжэ ябатараа нэгэ эхэнэрые—багша Некрасовае даражархина. Энэ машиные байлгаха гэжэ һэдэһэн харуулай милиционерые мүн унаса дайражархёод, саашаа гүйлгэжэ тэрьелшэнэ... Энэ фильм иигээд эхилнэ.

Ехэнхидээ уршагта ябадал харуулһан фильмын удха, сюжет, хэдышье тэрэнэй орёо байгаа һаань, түрүүшын нэгэ хэды кадрнуудые хараад байхада, ойлгостой боложо, энэ фильм юугээр дүүрэхэб гэжэ таахаар юм. Теэд, «306-дахи хэрэг» гэжэ фильм тиимэ бэшэ. Үйлсэдэ болоһон ушар хадаа тон орёо хэрэгэй миин лэ эхиниинь юм. Энэ картиные саашань харахада, эндэ хэлэгдэһэн хэрэгнай бүри орёо, тэрэниие элирүүлхэ гээшэ бүри хүндэ, хэсүү хэрэг болоно. Киное харагшад энэ орёо хэрэг юугээр дүүрэхэб гэжэ таажа хэлэхэ аргагүйдэнэ.

...Дээрэ хэлэгдэһэн гэнтын уршагта ушаралые мүрдэхэ гэжэ милициин капитан Мозаринда даалгагдана. Мозарин мүрдэлгэ хэжэ эхилхэдээ хүнүүдые дараһан тэрэ машина «Победа» байгаа, мүн тэрэнэй номерынь «45» гэһэн тоогоор һүүлтэһэн байгаа гэжэ уданшьегүй элирүүлнэ. Машинада даруулһан харуулай милиционер үхэхынгөө урдахана машинын рульда эхэнэр һуугаан юм гэжэ хэлэнэ. Гэршэнүүдэй нэгэн болохо Грунин энээниие баталжа үгэнэ.

Иигэжэ байжа олон шэнэ баримта хойно хойноһоо элирүүлэгдэжэ, бусайдашаһан горьтойхон зангилаа задалагдажа эхилнэ.

Мозарин уданшьегүй городой хажуугээ, баглаа модон соо бэдэржэ байһан машинын хаяатай байхыень оложорхино. Тэндэнь мүн эхэнэрэй зундаа үмдэдэг задагай гутал (босоножко) һуеын хэлтэрхэй, хүхэ шэрэ хэнхэй бишыхан хоолойхон олдошоно.

Энэ машинын эзэниинь доктор Иркутов байба. Людмила басагатаяа дача гараха гэжэ байтарнай машиныемнай хүн хулуужархиһан байгаа гэжэ тэрэ доктор мүрдэгшэдэ хэлэнэ.

Теэд харуулдаа байһан милициин старшинагай үхэлэй түлөө, багшын хүндөөр гэмтэһэнэй түлөө хэн зэмэтэй гээшэб? Машинын эзэн докторой басаган, хододоо хүхюун [illegible], аляа зантай Людмила энэ ехэ гэмтэ ябадал хэр хэһэн байгааб?

Мэгдэжэ, худхажа байгаад, Людмила Иркутова эсэгэтээ хамта мүрдэгшын асуудалнуудта харюу үгэнэ. Гэнтэ Людмилын зураг зурадаг тагые мүрдэгшэ харажархина. Тэндэнь олон үнгэтэ шэрэнүүд харагдана. Теэд хүхэ шэрэ тэндэнь байбагүй. Тэрэнь машинын хажууда ой соо олдоһон байгаа бшуу. Эдэ бүгэдэ хадаа капитан Мозарин болбол гэмтэ ябадал хэһэн хүнүүдые олохо харгы дээрэ гараба гэжэ гэршэлнэ. Хэрбээ машина соо сохом Людмила һуужа ябаа һэн гэжэ гэршэ Грунинай баталан хэлээ һаань, 306-дахи хэрэг элирүүлэгдэжэ дүүрэбэ гэжэ тоолоходо болохо шэнги байгаа ха юм.

—Та минии хэлэхэдэ үнэншэнэ үгы гээшэ аалта?—гэжэ сэхэ зантай Людмила мүрдэгшэдэ хэлээд, нюдэнһөө нёлбоһо гаргана. «Хайшан гэжэ өөрынгөө зэмэгүйе эдээндэ ойлгуулха гээшэ биб» гэһэн бодол ойндонь ороно.

—Бидэнэр энэ гэмтэ ябадал хэһэн хүниие олохо зорилготойбди,—гэжэ милициин майор Градов айшоод байһан Людмилада хэлэнэ.

Үнэн сэхэ зантай, эрэлхэг зүрхэтэй капитан Мозарин (артист Б. Битюков) бэеэ баринги, эрилтэ ехэтэй подполковник Градов (артист М. Бернес), даруу зантай, хурса харасатай Надежда Корнева—лабораториин шалгагша (актриса Т. Пилецкая)—эдэнэр бултадаа советскэ хүнүүдтэ дуратай, тэдэнэрэй урда уялгаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ оролдодог, ажалшадай ажана амгалан байдалда, ажал хүдэлмэридэ һаад түбэг ушаруулхые хүсэдэг хүнүүдтэй эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг жиирэй хүнүүд ха юм.

Залуу актёр Б. Битюковой гол роль һайнаар наадаһанайнь ашаар тус фильм ехэ амжалта туйлаа. Залуу артист өөрынгөө зорилгые амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа. Тэрэнэй наадалгые харахадаа, манай урда артист наадана бэшэ, харин ёһотойл милициин мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэ байна гэжэ ойндомнай ороно.

Мозарин олон хүнүүдтэй хөөрэлдэнэ. [illegible] Тингэжэ байтар һэжэглэхээр нэгэ ушар дайралдана: гэршэ Грунин (артист Е. Весник) үгы болошоно, тэрэ хоргодошобо гээшэ гү гэжэ һанагдана. «Магад, энэ хүн гэршэ болохо дурагүй дээрэһээ, Грунин гэжэ ондоо нэрэ хэлэһэн байжа болоо» гэһэн бодол Мозаринай толгойдонь ороно. Теэд «Грунин сохом лэ нэгэ ушарһаа милициһээ тэрьелбэ ёһотой» гэжэ тэрэ шиидэбэ.

Грунин гэжэ фамилитай хүнэй байһан бүхы гэрнүүдээр милициин хүдэлмэрилэгшэдэй ябабашье, үрэ дүн гарабагүй, бэдэрһэн хүниинь үгы байба. Городто дүтэхэн хүдөө газарта Грунин гэжэ фамилитай нэгэ хүн бии гэжэ мэдээн абтаба. Тэндэл бэдэрһэн хүнэйнгээ сохом байһанда һэжэглэнгүй, тэрэ хүниие заабол бариха гэжэ Мозарин өөрөө ошобо.

...Үдэшэ, харанхы болоод байхада һалхинда шууяжа байһан сад соогуур гэрэлтэжэ байһан сонхо тээшэ маряаһаар Мозарин дүтэлбэ. Агшан зуура тэрэ дайсантаяа нюур нюураараа уулзашаба. Фильмые табигша А. Рыбаков энэ үеые һайнаар харуулжа шадаа. Тиин хүгжэмынь һүртэйгөөр зэдэлжэ, энэ үйлые шадамараар дэмжэнэ. Илангаяа хулгайшад Грунин Башлыков хоёртой Мозаринай наншалдаае кино табигша үнэншэхөөр харуулаа.

Мозарин дайсадайгаа уурхай соо гансараа оршоно. Хара муухай ябадалыень элирүүлжэ захалһан милициин хүдэлмэрилэгшэдые бандидууд үгы хэхэ гэжэ оробо. Тэдэнэй хоорондо шангахан гар үзүүрэй тулалдаан боложо эхилнэ. Хоёр бандидууд бутылкэнүүдые, мүн бэшэшье бирагүйхэн юумэнүүдые барижа Мозаринай толгой руу сохино. Гансаардаһан мүрдэгшэмнай мэдээгээ табижа, уруугаа унана. Тиигээд Грунин Башлыков хоёр тэрэнээ орхино.

Мозаринние һалгаатаабди гэжэ һанаһан Грунин телефондо өрөжэ, энэн тушаа «Мария Николаевна» гэжэ [illegible] хэлэнэ. [illegible] капитанай нэрэһээ дачадаа байһан Людмила Иркутовае өөһэдтөө ерүүлхэ. Тиигээд өөһэдөө Иркутовагай машинадань һуугаад тэрьедэхэ, һүүлээрнь автомобилиень хүмэрюулээд, тэрэниие алаха. Ихэдэнь Людмила капитание алаһан шэнги болохо байба. Энэ хөөрэлдөөе мэдээ ороһон Мозарин шагнажа хэбтэһэн байгаа. Людмилын машинада һуугаад, бандидуудай ябашахадань, Мозарин мотоциклдаа һуугаад, тэдэниие намнана.

Энэ кадрые хараһан хүнүүд Мозарин тиимэ ехээр сохюулһанайнгаа һүүлээр медицинскэ «түргэн туһаламжагүйгөөр» хүл дээрээ бодоод, ябажа шадахагүй гэжэ һайса ойлгоно. Теэд... тэрэмнай юунэйшье болоогүй юумэндэл, нэгэ хэды тархяа һэжэрсэгээгээд, мотоциклдаа һуужа, дайсадые намнажа ороно. Энээл эндэ «харагшадай зүрхые буляаһан» мүрдэгшэмнай нэгэ бага хэмһээ үнгэршэнэ. Зарим хүнүүдэй энэ сценэ хаража һуухадаа «иимэ юумэ арайл байдаггүй ха юм» гэлсэһэниинь зүйтэйл гэжэ һанагдана. Теэд энэ ушар артистын гэмээр болоогүй, харин режиссёр кино табигша хоёр эндэ нэгэ хэды үлүү нэмээгээд абаа.

...Рульда һууһан Людмила хажуудахи танигдаагүй хоёр хүниие һэжэглэнгеэр харасагаана. Гэнтэ капитан Мозаринай мотоциклые хойноо харажархёод, Башлыков буудана. Ямар зониие шэрэжэ ябаһанаа Иркутова гансата мэдээдхибэ. Бүри дүтэлжэ ябаһан капитан Мозаринние аршалжа, машинаяа эрид хажуу тээшэнь ябуулба. Башлыков Мозаринние тудабагүй. Людмила хүүргэ тээшэ машинаа ябуулжа, тэрэнэй хажуудахи барилга мүргэжэрхибэ. Грунин Башлыков хоёр тэргэлхээ забдаба. Гэбэшье, тэдэниие хүсэжэ ерэһэн Мозарин ба бусад саб шүүрэжэ бариба. Уданшьегүй «Мария Николаевна» хиналтада абтаба. [illegible] дэгшэд тэрэниие тобойсо элирүүлнэ.

Фильмые һонирхолтой болгохо [illegible] шиидээд, сценарист нэгэ бүтэ[illegible] юумэ хээ гэжэ тэмдэглэхэ хэр[illegible]. Арай голтой байһан Некрасовае алу[illegible] шантай нюурдалдуулга хэхээ бол[illegible] цаһаа мүрдэгшын таһалга соо абаа[illegible]. Иимэ юумэнэй байдаггүй, байха [illegible]шьегүй дээрэһээнь, режиссёр энэ уд[illegible]гүй юумэеэ болюулха ёһотой байга[illegible].

Элдэб шпионуудые харуулхатаяа [illegible]та, мүн советскэ обществодо хар[illegible] хуушан сагай үлэгдэлнүүдтэй, ху[illegible]нуудтай болон бусад этэгээдүүдтэй [illegible]най милициин эрэлхэг тэмсэлые [illegible]даа үргэнөөр харуулха шухала [illegible] һанагдана.

Фильмын эсэстэ иимэ нэгэ [illegible] харуулагдана:

...Зунай баһал нэгэ үдэшэ. Филь[illegible] захалхада манай дуулаһан дежур[illegible] үгэнүүдые дахин соносонобди: «Деж[illegible]на мүрдэгшэ Мозарин, шалгагша Кор[illegible]ва, врач Голиков—машинаараа гар[illegible]ты». Улаан һубагтай, хара-хүхэ [illegible]тэй «Победа» машина үйлсээр [illegible] гүйжэ ябана. Тэрээндэ һуугаад ябһ[illegible] хүнүүд үшөө нэгэ шэнэ ушартай [illegible] хёолдохонь. Тэрэ ушарынь багах[illegible]һаа, бүри аюултай байжа бол[illegible]. Иимэл ха юм даа милициин хүд[illegible]лэгшэдэй үдэр бүриин, шэн габ[illegible] баатарлиг ажалынь.

Хүнэй досоо оромоор, хубхай [illegible] гоёолтогүйгөөр «306-дахи хэрэг» [illegible] фильмын авторнууд «халуун зүр[illegible] сэбэр гартай» хүнүүдэй хүдэлмэри[illegible]хай хэлэнэ. Иимэ ушарһаа энэ фи[illegible] юрэнхыдөө хүмүүжүүлхы ехэ удха[illegible] юм.

Ив. ОЧИРОВ, милициин ахалагша лейтена[illegible]

*) Киностуди „Мосфильм“, М. Ройзманай сценари, кино табигша А. Рыбаков, оператор Домбровский, режиссёр Л. Брожовский, композитор В. Юровский. 1956 он.

Редакторай орлогшо
О. ГОМБОЕВА

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00771. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 2798.